

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SHE

Kadın Psikolojisini Anlamak

ROBERT A. JOHNSON

Yayınları
Chiviyazıları

Robert A. Johnson

Robert A. Johnson; Portland, Oregon'da doğdu. (26 Mayıs 1921)
Oregon Üniversitesi ve Stanford Üniversitesi'nde okudu. 1945'te
Hint ruhani öğreticisi Jiddu Krishnamurti'nin öğrencisi olarak
Ojai, Kaliforniya'ya gitti.

1947'de Fritz Kunkel ile kendi terapilerine başladı. Daha sonra İsviçre'nin
Zürih kentinde bulunan C.G. Jung Enstitüsü'nde öğrenim gördü.
Burada C.G. Jung'un karısı psikanalist Emma Jung'un analizanıydı.
Analitik eğitimini Kunkel ve Tony Sussman ile tamamladı.

1950'lerin başında Helen Luke ile Los Angeles'ta bir analitik uygulama
merkezi kurdu. 1960'ların başında burayı kapatıp Episkopal Kilise'ye* ait bir
Benedikt manastırı olan, Michigan'ın Three Rivers şehrindeki St Gregory's
Kilisesi'ne katıldı. Manastırda geçen dört yılın ardından, Johnson, 1967'de
Kaliforniya'ya geri döndü ve kariyerine psikoterapist olarak devam etti.
Ayrıca Hindistan'ın Pondicherry şehrindeki Sri Aurobindo Aşramı'nda**
da eğitim almış olan Johnson, 2002'de Pacifica Graduate Institute'nün
Beşeri Bilimler bölümü tarafından verilmiş fahri doktorluk ve ömür
boyu başarı ödülü sahibidir.

Jungcu analist ve yazar olan Robert A. Johnson'ın kitapları 2,5 milyondan
fazla satmıştır. Johnson, San Diego, Kaliforniya'da yaşamaktadır.

*) Piskoposluk sistemiyle yönetilmesine atfen episkopal ismini kullanan bu kilise,
Uluslararası Anglikan Kilisesi'nin ABD'de kurulmuş koludur. Evanjelist hareketlere
kıyasla "ilerici" ve "geniş görüşlü" olmaları ile tanınan bu kilise, bazı söylem ve uygu-
lamaları nedeniyle başta muhafazakar Protestan mezhepleri ile Roma Katolik Kilisesi
olmak üzere diğer mezheplerin eleştirisi oklarını üzerine çekmektedir. (Ed. n.)

**) Antik Hindistan'da bilgelerin, modern dünyanın telaşından uzak bir şekilde doğa
içinde yaşadıkları yerlere verilen Sanskritçe bir addır. Aşramlar, inzivaya çekilmek için
kullanıldığı kadar eğitim için de kullanılır. (Ed. n.)

Robert A. Johnson

SHE

Kadın Psikolojisini Anlamak

Çeviren: Olcay Boynudelik - Berna Serveryan

Yeni Baskı Ekleri ve Gözden Geçirme:
Berna Serveryan

Yayınevi
Chiviyazıları

Kitabın Orijinal Adı
SHE Understanding Feminine Psychology

Yazar
Robert A. Johnson

Çevirmen
Olca Boyundelik

Yeni Baskı Ekleri ve Gözden Geçirme
Berna Serveryan

Dizi Editörü
Tuğçe Isıyel

Seri / Sıra No
Chiviyazıları: 496 Psikoloji: 4

ISBN
978-605-4959-99-0

Sertifika No
13085

Adres
Bahariye Cad. No: 69 Kat: 3 Daire: 9
Kadıköy İstanbul Faks: 0216 330 36 35
e-posta: iletisim@chiviyazilari.com.tr
www.chiviyazilari.com.tr

İnternet Satış
www.dukkan.chiviyazilari.com.tr

Copyright
Chiviyazıları Yayınevi © 2015
HarperCollins Ppublishers © 2015 Akçalı Ajans Aracılığıyla Alınmıştır.

Kapak ve İç Düzenleme
Serra Sönmez

Baskı/Tarih
Birinci Basım 2018

Baskı
Ertem Basım Ltd. Şti / Ankara
Tel: 0312 640 16 23 Faks: 0312 640 16 24

Chiviyazıları YAYINEVİ Biniküyüzonbeş Yayıncılık Eğitim ve Kültür Hiz. A.Ş.'nin tescilli markasıdır

SHE

Kadın Psikolojisini Anlamak

Robert A. Johnson

Çeviren: Olcay Boynudelik

Yeni Baskı Ekleri ve Gözden Geçirme:

Berna Serveryan

Yayınları
Chiviyazıları

İçindekiler

Sunuş	9
Giriş	17
Psyke'nin Doğuşu	23
Psyke'nin Gençliği	31
Eros	39
Hesaplaşma	53
Sevgi ve Aşk	61
Eros'un Gidişi	67
Psyke'nin Acı Çekmesi	73
Görevler	81
Çağdaş Psyke	105

Sunuş

İnsan, varoluşundan bu yana sürekli bitmek bilmeyen bir arayış içindedir. Soru sormaya başladığı andan itibaren, gerekli cevapları kendisine sağlayacak verilere ihtiyaç duymuş ve bunların bazıları hayal gücünün eseri olsalar da bunlara inanma eğiliminde olmuştur. Düşünen ve yaşamına bir anlam arayan insanın kendisini doğa ile özdeşleştirmesiyle vücut bulan mitler; bir süre sonra kendilerini üretenlere ait olmaktan çıkarak, başkalarına da ait olmaya başlamış, zaman ve mekân sınırlarını aşan bir niteliğe bürünmüştür.

Doğa güçlerini ve doğaüstü varlıkları konu alan hayal ürünü öykü anlamına gelen “mythos” ile söz ya da akıl anlamına gelen “logos” kelimelerinden oluşan “mythology”, insanlığın geçirdiği gelişim aşamalarını ve düşünme atılımlarını gösteren en önemli bilgi kaynağıdır.

İnsanın evrensel bilinçle iletişime geçme arzusundan beslenen mitoloji, neden ve nasıl gibi sorulara yönelik yanıt arayışını sembolize etmektedir.

“Artık elinde mitolojinin anahtarı var. Ruhun tüm kapılarını açmakta özgürsün” der Carl Gustav Jung.

Psikolojinin bir bilim dalı olarak var olmasından önce; insanların mitler aracılığıyla içsel tepkilerine ve yaşam dinamiklerine ilişkin ipuçları aradıklarını ifade edebiliriz.

Jung’un psikoloji dünyasına kazandırdığı arketip terimi, psikoloji literatüründe, algılamamızı örgütleyen, bilinç içeriklerini düzenleyen, değiştiren ve geliştiren yapılar olarak tanımlanmaktadır.

Varoluşun biyolojik köken açısından ikiye ayrıldığını düşünürsek kadınlık ve erkeklik meselelerinde de mitlerin çok önemli yeri olduğunu görebiliriz.

Jung mitlerin arketiplerin temsilcileri olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla mitlerde ve mitsel öykülerde gördüğümüz karakterlerin ve olay örgülerinin her birinin bir arketipe tekâbül ettiğini söyleyebiliriz. Jung’a göre, insanlık tarihi boyunca tüm dünyada farklı formlarda görünebilen arketipler, ancak bir deneyimle harekete geçirildiklerinde, yani tetiklendiklerinde, içlerinde bulundukları kültür ya da başka diğer faktörlerden etkilenerek büründükleri elbiseye görünüşe çıkarlar. Yoksa tetiklenmeyen, harekete geçmeyen bir arketip algılanamaz.

Her arketip aslında psişik bir niteliğin temsilcisidir ve arketiplerin harekete geçmesi demek, bilinçdışında potansiyel olarak bulunan irade psişik niteliklerin (irade, korku, cesaret, tükenmişlik, üretkenlik) aktive olması demektir

Her erkeğin içinde feminen, her kadının içinde maskülen özellikler olması, sadece biyolojik değil, aynı zamanda psikolojik bir gerçektir. Jung'un tanımlamasına göre, her kadının bilinçdışında animus (maskülen yön), her erkeğin bilinçdışında ise anima (feminen yön) vardır. Bu özellikler cinsel ya da davranış unsuru olmaktan çok, arketipsel enerjilerdir.

Örneğin kadın başatmakta zorlandığı bazı yaşantılar esnasında her zaman dışarıdaki değil içerideki erkeksi bir enerjiye de ihtiyaç duyabilir. İşte bu animus'tur.

Kadın ruhsallığının kısmen içgüdüsel kısmen de kültürel olan bu unsuru, özellikle masallarda ve mitlerde onun oğlu, kocası, sevgilisi, babası, erkek kardeşi olarak gösterilebilir.

Bunları metaforik olarak okuyup kadının animus'u olarak değerlendirebiliriz.

Bu bağlamda çift ilişkilerine baktığımızda da hiçbir zaman iki kişi değildir aslında. Bir ilişkiyi dört kişi yaşarız; çünkü erkeğin animası hiçbir zaman kadının animası olmayacak, kadının animusu da hiçbir zaman erkeğin animusu olmayacaktır. Tüm bu arketipler her ilişkide yeniden yaratılıp birbirleriyle yeniden karşılaşacaklardır.

Bu içimizdeki karşıt enerjileri anlayıp bilinçdışından bilincimize getirmekle, Uzakdoğu'nun "Yin ve Yang" kavramının birleşmesine benzer bir bütünlüğe ve dengeye ulaşırız.

Jung'un dediği gibi, bilinçdışında bıraktığımız özelliklerimiz sürekli kendini tekrarlayan davranış paternlerine dönüşür ve başımıza kadar olarak gelir.

Anima ve animus, bilinçdışında kaldığı sürece yani bunları bilince getiremeyip bu taraflarımızla temas kuramadığımızda bu temassızlık karşı cinse yansıtılıp ilişkilerimizi etkiler; ve bu sayede aynı tür ilişkiler adeta kaderimiz olur.

Yansıtmayı bilinçli olarak yapmayız; bu, otomatik olarak gelişir. Farkında olmadığımız anima ve animus yönlerimizi birine yansıttığımızda, o kişiyi algılamamız ciddi olarak etkilenir ve kendimizi problemlili ilişkilere sürüklenmiş buluruz. Aynı zamanda kendimizle olan ilişkimizi de oldukça çatışmalı bir düzeye getirir.

Bu çatışmayı en aza indirmek için öncelikle bu kavramları algılamaya çalışmalıyız.

Robert A. Johnson'un, Jung'un 2 önemli arketipi olan anima ve animusu mitolojik karakterlerden esinlenerek anlattığı kitabı Kadın Psikolojisini Anlamak, kadınlığın uzun ve çetrefilli yolculuğunu kavramamıza, hem kendi içimizdeki hem de ötekiindeki kadınları kabullenip onlarla kucaklaşıp ahenkli bir bütünsellik kurmamıza yardımcı oluyor.

Bu sayede bizleri kendi tanrısallığımızla tanıştıırıp, duygusal ve davranışsal çelişkilerimizin kaynağına inmemize ve gerçek bir özgürlük alanı oluşturup arkaik yaralarımızı iyileştirmeye vesile oluyor.

Tuğçe Isıyel

Klinik Psikolog / Psikoterapist

Carl Gustav Jung

İsviçreli psikolog ve psikiyatrist olan Carl Gustav Jung (1875-1961), analitik psikolojinin kurucusudur. Bir Freud hayranı olan Jung, onunla 1907'de Viyana'da tanıştı. Anlatılanlara göre, tanıştıkları gün, Freud tüm randevularını iptal etmiş ve birlikte on üç saat boyunca hiç durmadan konuşmuşlardı; fakat Jung hiçbir zaman için Freud'un teorisini tamamen benimsemedi. Sigmund Freud'un asistanı olarak çalışırken, 1912'de, hocası ile bilinçdışı kavramı konusunda uzlaşmazlığa düştü ve ondan ayrıldı. Daha sonra kolektif bilinçdışı kuramını öne süren Jung, çeşitli psikolojik tanımlamalar ve yöntemlerde Freud'un fikirlerinden ayrıldı.

Freud'un psikonevrozda cinsel nedensellikler (sexualetiology) kuramını eleştiren Jung, kişinin yakın zamanlardaki iç uzlaşmazlıklarını analiz etmenin, çocukluk dönemindekileri araştırmaktan daha yararlı ve etkin olduğunu savundu.

Carl Gustav Jung sadece psikoloji alanında değil, aynı zamanda teoloji, etnografi bilimi, edebiyat ve güzel sanatları da etkiledi. Psikoloji bilim dalında kendisi tarafından bulunan kavramlar geniş şekilde kabul gördü. Örneğin; kompleks, içedönük ve dışadönük, gölge, arketip, kolektif bilinçdışı, anima, animus...

Jung'un elliden çok kitabı ve yüzü aşkın denemesi yayımlanmıştır. Dilimize çevrilen bazı kitapları şunlardır: *Kişiliğin Gelişimi, Dört Arketip, Rüyalar, İnsan ve Sembolleri, Freud ve Psikanaliz, Kırmızı Kitap, Analitik Psikoloji, Psikoloji ve Din, Keşfedilmemiş Benlik, Feminen, Maskülen, İnsan Ruhuna Yöneliş.*

Bu kitaba adını veren John A. Sanford'a

Giriş

Yunan mitolojisindeki Eros¹ ile Psykhe², kadın kişiliği üstüne söylenmiş en öğretici öykülerden biridir. Söylence çok eskilere, Hristiyanlık öncesine dayanır. Yazılı olarak ilk kez klasik Yunan çağında karşımıza çıkar. Ancak, daha öncesinde de uzun bir sözlü geleneğe sahiptir. Güncelliğini günümüzde hâlâ sürdürmektedir.

1) Eski Yunancada aşk veya sevgi için kullanılan dört ayrı sözcük vardı: Agape, Eros, Philia, Storge. Storge aile sevgisini, Philia arkadaşça sevgiyi, Agape gerçek aşkı, Eros ise tutkulu aşkı ifade ediyordu. Eros'un Agape'den farkı, ilk görüşte duyulan aşkı, tensel çekimi, karşıdakini arzulamayı ifade etmesidir ki bu nedenle, erotik sözcüğünün kökeni olduğu da kabul edilir. Özünde tutkulu aşkın temsili tanrısı kabul edilen Eros, ayrıca ölümlü bir güzel olan Psykhe'ye olan aşkı ile de ünlüdür. Bu nedenle kadının aşkının temsilcisi olarak kabul edilen Afrodit'in aksine Eros, erkeğin aşkının temsilcisi olarak da kabul edilir. (Ed. n.)

2) **Psykhe**, Eros'un sevdiği güzel, genç kız. Ayrıca Yunancada kelebek ve ruh anlamına gelen Psyche, mitolojide, aradığını bulamayan ruhun yazgısını simgeler. Günümüzde kullandığımız psikoloji ve psikiyatri terimleri de onun adından türemiştir. (Ed. n.)

Bu durum pek olağan dışı sayılmamalıdır. İnsanın biyolojik yapısı, bugün de tıpkı Antik Yunandaki gibi olduğuna göre, insanın kişiliğinin bilinçdışı dinamikleri de aynıdır. İnsanın fizyolojik ya da psikolojik temel gereksinimleri, bu gereksinimler karşılanırsa ve çeşitlilik gösterse de genelde değişmeden kalır.

Bu nedenle, insan davranışı ve kişiliğinin temel örneklerini incelemek için en eski kaynaklara başvurmak öğreticidir.

Eski kaynakların tanımlamaları genelde doğrudan ve basit olarak anlaşıldığından, onlardan bir şeyler öğrenmekte zorluk çekmeyiz.

Ayrıca, çağımıza yabancı olan farklılıkları ve çeşitlemeleri ayırt etme olanağı buluruz.

Mitin Önemi

Mitler, ruhsal içgörülerin zengin kaynaklarıdır. Edebiyat, öteki büyük sanat dalları gibi, insanın durumunu silinmez bir incelikle kaydeder ve tanımlar. Edebiyatın özel bir türü olan mitler, tek bir kişi tarafından yaratılmamıştır; bütün bir çağın ve ortak kültürün deneyimi ve düş gücüyle oluşturulmuştur. Bir kültürün deneyimlerinin ve düşlerinin damıtılması olarak görülebilir. Belirli motiflerin ortaya çıkması gibi aşama aşama gelişme gösterirler, ince ince işlenirler. Sonuç olarak insanlar akıllarında saklı tuttıkları bu öyküleri tekrar tekrar anlatırken ve kuşaktan

kuşağa aktarırken tamamlamış olurlar. Böylelikle gerçek ve evrensel olan temalar canlı tutulur; öte yandan bireylere yabancı kalan öğeler belirli bir dönem için ortadan kalkar. Mitler, aynı zamanda ortak bir imajın tasvirini yaparlar; bize tüm insanlık için doğru olan şeyler hakkında bilgi verirler.

Bu da gerçektışı ya da düşsel bir şey olarak mitin geçerli, akılcı tanımını yalanlar. “*O yalnızca bir mit, gerçekle ilgisi yok*” dendiğini duyarız. Öykünün ayrıntıları, doğrulanması olanaksız, hatta fantastik olabilir. Ama mitin, temelde bir derinliği vardır ve evrensel bakımdan gerçektir.

Bir mit, fantezi ya da düş gücünün bir ürünü olabilir; ancak her şeye karşın doğru ve gerçektir. Nispeten daha kolay anlaşılan dış dünyayı olduğu kadar, daha az anlaşılan iç dünyayı da içine alan gerçeklik düzeylerini betimler.

Gerçekliğin dar tanımındaki karmaşa, bir karabasan sonrasında küçük bir çocuğun düşünceleri olarak göz önüne getirilebilir. Anne ve baba, çocuğu sakinleştirmek için “*Bu yalnızca bir düştü, canavar gerçek değildi*” derler. Ancak, çocuk ikna olmamıştır, böyle olması da normaldir. Düş onun için gerçektir, herhangi bir dış deneyim kadar canlı ve gerçek. Düşteki canavar onun kafasındadır, yatak odasında değil. Ancak yine de çocuğun duygusal ve fiziksel tepkilerinin üstündeki gücüyle korkutucu bir gerçeği vardır.

Onun için, canavarın inkâr edilmemesi gereken içsel bir gerçeği vardır.

Mitler birçok ruhbilimci tarafından özenle incelenmiştir. Örneğin, C.G. Jung³, insan kişiliğinin temelindeki gerçeği araştırırken mitlere ayrı bir titizlik göstermiştir. Onlarda temel psikolojik örüntü anlatımını bulmuştur. Biz de Eros ile Psykhe çalışmamızda aynısını başarmayı umuyoruz.

İlk olarak mitolojik açıdan düşünmeyi öğrenmeliyiz. Mitlerin, peri masallarının ve düşlerimizin bize sunduğu düşünüşe ulaştığımızda etkili olaylar meydana gelir. Eski mitlerde kullanılan sözcükler ve dekor farklıdır. Bize uzak ve modası geçmiş görünür. Ama onlara iyi kulak verir ve onları dikkate alırsak, duymaya ve anlamaya başlarız. Bazen sembolik bir anlamı yorumlamak gerekir. Bunun nasıl yapıldığını bir kez gördükten sonra kolaylıkla yapılabilir bir hale gelir.

Birçok ruhbilimci Eros ile Psykhe'yi kadın kişiliğinin bir anlatımı olarak yorumlamıştır. Belki de bu çalışmanın en başında, kadındaki kadar erkekteki kadınlıktan da söz edeceğimizi belirtmek yerinde olur. Bu öyküyü yalnızca kadınların kişiliklerine hapsedmekle onu kesin olarak sınırlamış olurduk.

3) **Jung, Carl G.**, İsviçreli psikiyatr (1875-İsviçre, Kesswill; 1961-Zürich). Dönemin ünlü uzmanları Eugen Beuler, Pierre Janet ve psikanalizin kurucusu Sigmund Freud ile çalıştı. Klasik psikanalitik kuramdan ayrılarak, 1912'de kendi düşüncelerini *Dönüşümün Simgeleri* adlı kitabında açıkladı. İnsan kişiliğinin özellikle simgesel, mitolojik ve tinsel yanları üstüne yaptığı çalışmalarla psikanalitik kuramı geliştirmiştir. Jung'un psikoloji literatürüne kazandırdığı en önemli kavramlardan bazıları kolektif bilinçdışı ile bu kitapta da irdelenen *anima* ve *animus* arketiplerdir. (Ed. n.)

Dr. Jung derinlikli tartışmalarının birinde, her erkeğin genetik olarak çekinik dişi kromozomları ve hormonları olduğu gibi, her kadının da kendisinde azınlık ögesi oluşturan, bir küme psikolojik erkek özelliğine sahip olduğunu göstermiştir. Dr. Jung erkeğin kadınsı yönünü *anima*⁴ kadının erkeksi yönünü ise *animus*⁵ olarak adlandırmıştır.

Anima ve *animus* hakkında çok şey yazılmıştır ve biz de daha sonra bu ikisi üstünde daha ayrıntılı olarak duracağız. Bu noktada, Eros ile Psykhe mitinin kadına özgü yanlarından her söz edişimizde yalnızca kadınlar hakkında değil, aynı zamanda erkeğin *animası* yani kadınsı yanı hakkında da konuşacağız. Kadınsılık, psikolojik olarak temel özelliğini oluşturduğundan kadında daha açıkça algılanabilir, ancak, erkek psikolojisinin içsel kadınsı yanıyla bir paralellik taşıdığı da görülecektir.

4) **Anima**, Latince soluk, yaşam ilkesi, bedeni olmayan ruh, varlık. Jung'a göre erkeğin "dişil ilk örneği." (Ed. n)

5) **Animus**, Latince ruh, düşünce, istenç, vicdan. Jung'a göre kadının "eril ilk örneği." (Ed. n.)

Psykhe'nin Doğuşu

Masalımız “*Bir zamanlar bir krallık vardı,*” diye başlar. Buradan hareketle kendi iç dünyamızdaki egemenliği kavrayacak ve düşle-yeceğiz. Masalın eski diline kulak vererseniz, çağdaş, akılcı düşün-ce tarafından pek az bilinen bir iç ülkenin ayırdına varacaksınız. Bilgi ve içgörünün altın madeni birkaç sözcükle gösterilir: Bir zamanlar bir krallık vardı.

Öykü Başlıyor

Bir kral, kraliçe ve onların üç kızı vardır. Büyük ve ortanca kızlar sıradan, pek bir özelliği olmayan prenseslerdir.

Üçüncü kız farklı bir dünyanın temsilcisidir ve hatta ruh anlamına gelen Psykhe adını taşır. Bizi alıp gizli bir dünyaya götürür. Bu dünyadaki krallığın olduğu kadar, içsel krallığın da bir parçasıdır Psykhe.

Bu üç kıza kendi kişiliğinizde de rastlıyor musunuz? Kim kişiliğinin sıradan yanlarından ve günlük yaşamın sıradanlığından etkilenen o özel, doğa dışı dünyasından habersiz olabilir?

Bu sıra dışı prensesin etkisi öyle büyüktü ki insanlar, “*İşte, yeni Afrodit! İşte, eskinin yerini alacak, onu tapınağından çıkarıp pabucunu dama attıracak yeni tanrıça,*” diyorlardı. Afrodit, tapınaklarında soğuyan kutsal ateşlerin küllerini görmenin aşağılanmışlığına ve ortaya çıkan bu yeni kızın üstünlüğünün kendi yerini almasına katlanmak zorundaydı.

Afrodit, başlangıçtan beri hüküm sürmüş dişilik tanrıçasıydı -kimse ne kadar zamandır var olduğunu bilmiyordu. Afrodit için yeni bir dişilik tanrıçasının yükselmesini görmek katlanabileceği bir şey değildi! Öfkesi ve kıskançlığı göklerden gelen bir güçle yoğunlaştı. İşte, öykümüzün tüm akışı bu noktada belirleniyor. Bir tanrı ya da tanrıçanın öfkesine yol açmak ya da değişmesini istemek, kişinin iç dünyasındaki temelleri sarsmaktır!

Mite İlişkin Öğeler

Afrodit ve Psykhe adlı bu tanrıçaların kökenleri ilginçtir. Gök-yüzü tanrısı Uranos’un¹ en genç ve en kurnaz oğlu Kronos² bir

1) **Uranüs**, Yunan mitolojisinde yeryüzünün cisimleşmiş halini temsil eden tanrıça Gaia’nın kendiliğinden meydana getirdiği, gök tanrısıdır. Gaia ile birleşmek suretiyle titanlardan tanrılara tek gözlü Kikloplara, çok başlı, çok kollu Hekatonkheirlere varıncaya kadar birçok mitolojik varlığın babasıdır. (Ed. n.)

2) **Kronos**, Yunan mitolojisindeki ilk nesil titanların lideri ve en genç üyesidir.

orakla babasının cinsel organlarını kesmiş ve parçalarını denize fırlatmış, böylelikle denizi doğurganlaştırmış ve Afrodite³ dünyaya gelmiştir. Afrodite'in doğuşu Botiçelli'nin *Venüs'ün Doğuşu* adlı muhteşem tablosunda ölümsüzleşmiştir: O, bütün dişilik görkemiyle bir deniz kabuğunun üzerinde, bir dalgayla dünyaya getirilmiştir. Bu, dişilik ilkesinin ilk örneğindeki kutsal kökendir.

Söz konusu ilk örnek, gökten düşen çiy taneleriyle oluşturulduğu söylenen Psykhe'nin bir insandan doğmuş olmasıyla karşılıklı yaratır! Ne garip bir dil! Ama bu dil, eğer eski ve zaman ötesi mesajını duyabilirseniz, psikolojik bakımdan oldukça zengindir.

Babasını devirdi ve mitolojik Altın Çağ boyunca hüküm sürdü. Kendi oğlu Zeus tarafından devrildi ve 'Tartarus'a hapsedilene kadar iktidarda kaldı. (Ed. n.)

3) **Afrodite**, Yunan mitolojisinde aşk ve güzellik tanrıçası. Roma mitolojisindeki ismi Venüs'tür.

Bu iki doğum arasındaki farklılık, tam olarak anlaşıldığı takdirde iki kadın ilkesinin farklı doğalarını ortaya koyar. Denizden gelen tanrıça Afrodit: O ilkedir, kadınsı gücüyle okyanusa aittir. O zamanın başlangıcından gelir ve denizin dibindeki bir sarayda oturur. Psikolojik anlamda, denizin suları ile simgeleştirilen bilinç dışında hüküm sürer. Sıradan, bilinen anlamıyla ona nadiren ulaşılabilir; bir gel git dalgasıyla da karşılaşılabilir. İnsan böylesi ilkel bir kadınlığa hayran kalabilir, ona tapınıp mahvolabilir ama onunla ilişki kurmak müthiş zordur. Bu Psykhe'nin işidir, insansı üstün yanıyla bunu başarmak: O büyük, ilkel okyanus kadınıyla temas kurup onu yumuşatmak Psykhe'ye düşer. İşte, bu bizim mitimiz.

Her kadın benliğinde bir Afrodit barındırır. Karşı konulmaz dişiliği ve geniş, belirsiz, iletişim kurulamaz bir soylulukla tanınır.

Afrodit ve sarayı hakkında olağanüstü öyküler anlatılır. Sürekli kendisini seyredebilmesi için onunla dolaşıp ayna tutan bir uşağı vardır. Birileri onun için sürekli parfüm üretir. Kıskançtır ve ne olursa olsun rekabete katlanamaz. Sürekli evlilik hazırlığı içindedir ve herkes onun doğurganlığı dışında bir şeyle uğraşmaya dek, kesinlikle tatmin olmaz. Afrodit, kendi bilincimizdeki deneyimleri yansıtan ilkedir. İnsan yayılmak, keşfetmek ve yeni olanı bulmakla uğraşırken Afrodit yansıtır, ayna tutar, benzeştirir. Afrodit'in aynası, aşk tanrıçasının en anlamlı özelliğinin simgesidir. O, sık sık, kişinin kendisini görebileceği bir ayna sunmak ister; aynanın yardımı olmadan umutsuzca izdüşümlere saplanmış bir kişiliği yansıtmak ister. Bunu anlamanın süreci,

Venus'in Aynası; Edward Burne-Jones

neyin yansıtıldığını sormakla başlayabilir ve bu süreç çözümü olmayan duygusal bir karmaşaya saplanmayı engelleyebilir. Bu, dışsal olaylar yoktur anlamına gelmez. Ancak, ortaya çıktıkları diğer dünyaya yansıtıldıklarında, içimizdeki birçok sahteliği farkına varmamız ve anlamamız bakımından önemlidirler. Afrodit, bu aynayı kabul etmek isteyeceğimizden daha sık bize sunmaktadır. Ne zaman âşık olsak o kişide tanrısal özellikler buluruz, bu ölümsüzlüğümüzü ve tanrısal özelliklerimizi yansıtan Afrodit'tir. Hatalarımız kadar erdemlerimizi de görmek istemeyiz. Genellikle uzun acı çekme dönemi, yansıtma ve başarı dönemleri arasında yer alır. Psykhe, Eros'a âşık olması ve kendi ölümsüzlüğünü keşfetme arasında uzun bir yolculuktur.⁴

4) Bu görüş için Betty Smith'e teşekkürler.

Afrodit, gelecekteki gelinin gözleriyle görülen eşsiz ana tanrıçadır. Bir kadın, dünyaya güzellik ve iyilik getirdiğinde, Afrodit ya da Venüs coşkusudur duyulan. Ancak Afrodit, geliniyle yüz yüze geldiğinde kıskançlaşır, ona rakip olur, her fırsatta Psykhe'ye engeller oluşturmak için her şeyi yapar. Bu kaynana-gelin dramı her kültürde karşımıza çıkar ve genç bir kadının ruhsal gelişimine katkıda bulunan etkilerden biridir. Genç bir kadın için kayınvalidesinin kişiliğiyle karşı karşıya kalmak, kadın olgunluğuna erişmektir. Artık, dünyaya ve evliliğe masumca adım atan o çiy tanesi değildir.

Çağdaş, akılcı bir kadın için Afrodit doğasını ve onun oynayabileceği ilkel ve içgüdüsel oyunları keşfetmek rahatsızlık vericidir. Afrodit, sık sık yabanıl yönünü gözler önüne serer ve parolasının hukuk olduğunu düşünür.

Doğal olarak, yeni bir dişilik türü ortaya çıktığında eski tanrıça öfkelenir. Rakibesini yenmek için her türlü yolu deneyecektir. Her kadın, birden Afrodit doğasına gerileyişlerinden bilir bunu, bir kadın bu doğaya yenik düştüğünde korkutucu bir hal alır. Ani patlayışları nadir ve akıllıcadır; böyle zamanlarda Afrodit gerçek adıyla anılabilir ve o görkemli enerji tam anlamıyla kullanılır.

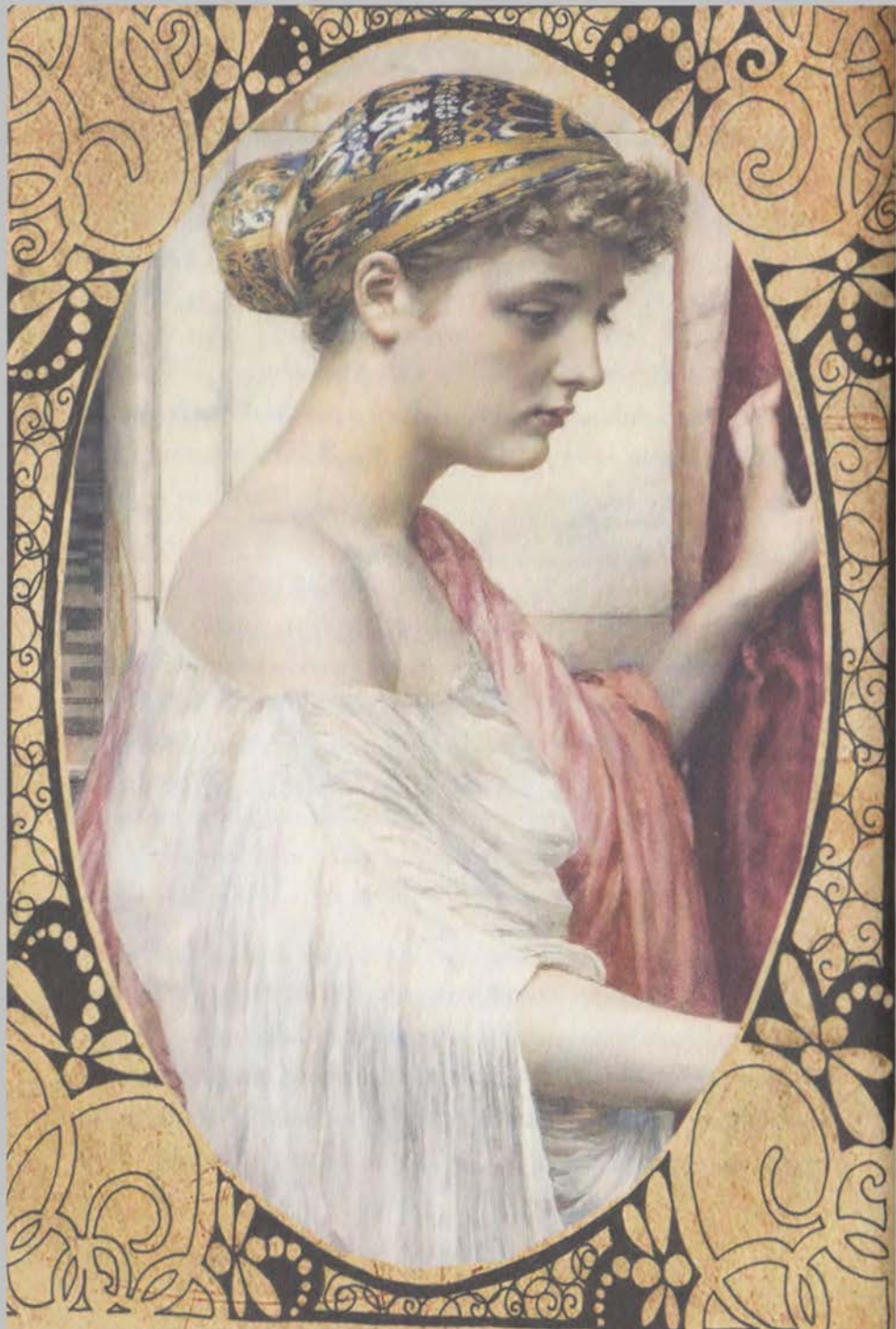
Afrodit enerjisi değerli bir özelliktir. Kişisel gelişime hizmet eder ve korkunç gücünü çevresindekilerin gelişimi için kullanır. Sıra ruhsal gelişime geldiğinde, eski yöntemler ve alışkanlıklar yenilerini kucaklamalıdır. Eski yöntem, her konuda yeni gelişime engel olmaktadır; ancak direnilirse bu yol, oluşuma yeni bir bilinç kazandıracaktır.

Tutsak doğan ilk fil hakkında bir öykü vardır: Başlangıçta filin sahibi hayatından memnundur ama bir süre sonra çevredeki diğer fillerin daire oluşturup yavru fili birbirlerine fırlattıklarını görünce korkuya kapılır. Yavruyu öldürmeye çalıştıklarını düşünür, ancak onlar, yalnızca filin nefes almasını sağlamaktadırlar.

Çoğunlukla yeni bir başlangıç olduğunda en korkunç şeyler akla gelir ama sonradan bizi korkutan şeyin gerekli olduğu anlaşılır. Her fırsatta eleştirilen Afrodit, Psykhe'nin evriminin gerçekleşmesi için ne gerekiyorsa onu yapmıştır. Sonradan iyimser olunması kolaydır ama olaylar yaşanırken son derece acı vericidir. O sırada yaşanan, bir tür içsel karmaşanın evrimsel çatışmasıdır. Eski yöntem, yani Afrodit doğası geriler. Kadını bilinçdışına çeker, bu arada onu yeni bir yaşama zorlar, bazen de büyük bir riske. Evrim, bir başka biçimde de gerçekleşebilir ya da kimi zaman Afrodit, gelişim vaat eden tek unsurdur. Örneğin bir kayınvalidenin ya da üvey annenin baskısı olmadan gelişme göstermeyen kadınlar vardır.

Çatışma

Çağdaş bir kadın için karmaşanın çoğu Afrodit doğasıyla Psykhe doğası arasındaki çatışmadan kaynaklanır. Bu çatışma, kadının sürecini anlamak üzere bin bakış açısına sahip olmasına yardım eder; eğer neler olduğunu farkına varırsa, yeni bilincine giden yolda işler yolundadır.

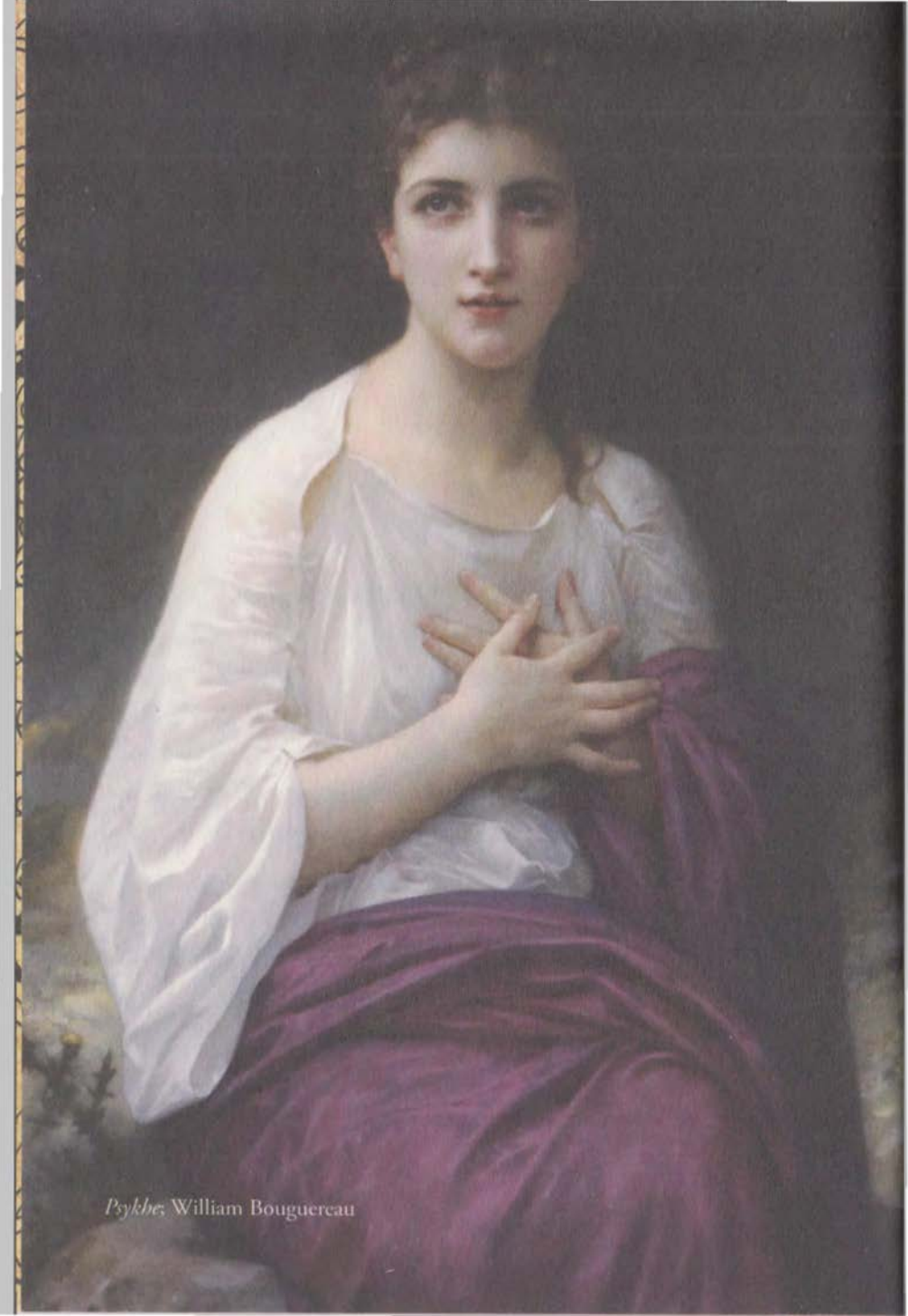
Psykhē'nin Gençliği

Daha eski, daha ilkel kadınlığın, Afrodit'in doğası hakkında bir şeyler öğrendikten sonra kadının yeni çehresine bir göz atalım. Denizden doğan Afrodit'in tersine, Psykhē bir çiy tanesi yer-yüzüne düştüğünde doğmuştu. Afrodit'in okyanusundan Psykhē'nin toprağına bu değişim, daha önceki okyanusun kadın özelliğinden daha insansı yeni bir biçime geçiştir. Okyanus boyutlarından daha küçük ve anlaşılır ölçülere kayarız.

Psykhē'nin doğası öyle görkemli, öyle masum, öyle düşsel ve öyle bakirdir ki ona tapınılır ama kur yapılmaz. Bu, son derece yalnız bir deneyimdir ve zavallı Psykhē kendine bir eş bulamaz.

Bu anlamda her kadında gizli bir Psykhē vardır ve onun en yoğun yaşanan yalnız tarafını dile getirir. Ayrıca, her kadın sıradan bir dünya için fazla güzel, fazla mükemmel ve fazla anlamlı bir prenses-tir. Bir kadın, kendini yalnız ve anlaşılmamış hissettiğinde, insanla-

Psyche, William Bouguereau

rın ona iyi davrandığını, ancak arada bir miktar mesafe bıraktıklarını fark ettiğinde kendi içinde barınan Psykhe doğasıyla karşılaşır. Bu acı verici bir deneyimdir ve kadınlar kaynağını bilmedikleri halde onun farkındadırlar. Kadınlar karakterlerinin bu özelliğine takıldıklarında dokunulmadan, ulaşılmadan kalıyorlar demektir.

Kadın, Psykhe doğasını her günkü alış veriş ilişkilerine soktuğunda her türlü saçmalık işin içine karışır. Eğer Psykhe doğası kadına büyük ölçüde egemense acı verici olaylar yaşayacaktır: Gözyaşlarına boğulup, *“Ama kimse beni anlamıyor,”* diyecektir ve doğrudur da! Her kadında bu özellik vardır, yaşamdaki yerinin ne olacağının önemi yoktur. Eğer kadında bu niteliği fark edip ona dokunabilirsiniz, onda Psykhe’nin eşsiz güzelliği ve kutsallığı ortaya çıkacak ve soylu bir evrim başlayacaktır.

Eğer kadın çok güzelse sorun daha da büyür. Marilyn Monroe etkileyici bir örnektir; her yerde ve büyük kitleler tarafından sevilmiş ama o, yine de herhangi biriyle yakın ilişkiye girmekte güçlük çekmişti. En sonunda da yaşamı dayanılmaz hale geldi. Tanrısal özellikleri olan böyle bir kadın, sıradan insan ilişkileri dünyasında kendisine yer bulamayan neredeyse ulaşılmaz bir kusursuzluk örneği idi. Bu dinamiği anlarsanız, Psykhe’den beklenen evrimi harekete geçirebilirsiniz.

Geçmişte son derece çirkin iki kişinin birbirlerine âşık olduğu bir film izlemiştim. Düş gücünün büyüyle ikisi de birbirini son derece güzel buluyor ve bu iki güzel, hoş insan arasındaki aşk ilişkisi böylece devam ediyordu. Filmin sonunda, kamera bu

kendine özgü, şekilsiz yüzleri göstermek üzere bulanıklaştı, ancak seyirci, yüzlerin nereye kaybolduğunun farkındaydı. Onlar, dış gerçeklikten daha güçlü olan gözle görülmeyen tanrı ve tanrıçayı ayrıştırmışlardı. Bu da içteki tanrıça ile dıştaki sıradanlığın arasındaki boşluğu yani öykümüzün ana temasını vurgular.

Evlilik

Psykhe, anne ve babasını düş kırıklığına uğratmıştır; çünkü ablaları komşu krallarla evlenirken hiç kimse ona, evlilik teklifi etmemiştir. Erkekler, ona, sadece hayranlık duymaktadırlar. Kral, Afrodit'in egemenliğinde bir kahine gider. Psykhe'ye karşı öfke ve kıskançlıkla dolu olan Afrodit, kahinin korkunç bir kehanette bulunmasını sağlar! Psykhe, en çirkin, en korkunç ve en berbat yaratık olan ölümle evlenecektir. Psykhe, bir dağın tepesine götürülecek bir taş zincirlenip bu iğrenç yaratığın, ölümün tecavüzüne terk edilecektir.

Eski Yunan'da kehanetler sorgulanmaz, tartışmasız gerçek olarak kabul edilirdi. Psykhe'nin ailesi de kehanete inanarak kendilerine söylendiği gibi, gerçekte bir cenaze töreni olan düğünü hazırladılar ve onu, dağın tepesinde bir taş zincirlediler. Gözyaşı setleri, düğün şaşaası ve cenazenin karanlığı birbirine karışmıştı. Daha sonra, annesi ile babası meşaleleri söndürüp Psykhe'yi karanlıkta yalnız bıraktılar.

Bundan ne çıkarabiliriz? Psykhe ölümle mi evlenir? Gerçekte genç kız düğün gününde ölür; yaşantısının bir dönemi sona erer ve o güne kadar taşıdığı kadınlık özelliklerinin çoğu da böyle-

Kral ve Psyche'nin Ebeveynleri Kâhine Kurban Sunuyorlar; Luca Giordano

likle onunla birlikte yok olur. Yani düğünü cenazesidir. Düğün geleneklerimizin çoğu, gerçekten de ilkel çağlardan günümüze ulaşan cenaze törenleridir. Damat en iyi dostu ve arkadaşlarıyla gelini almaya gelir; nedimeler gelinin bekaretinin koruyucularıdır. Törensel biçimde bir savaş yapılır ve gelin yaşamının bir bölümü sona eriyormuş gibi ağlar. Onun için artık yeni bir yaşam başlar ve eğlenceler, gelin ve kadın olarak yeni gücünü kutlarlar.

Evliliğin iki yönünden yeterince haberdar olmadığımızdan, onu yalnızca beyaz ve coşkulu bir olay olarak görmeye çalışırız. Fakat ölen, kapanan tarafımızdan onur duymalıyız, eğer böyle yapmazsak duygularımız istenmeyen bir şekilde yüzeye çıkar.

Psyche'nin Düğünü; Edward Burne-Jones

Örneğin bazı kadınlar evliliği izleyen aylarda ya da yıllar sonra, korkunç bir şiddet duygusu yaşarlar.

Sekiz ya da dokuz yaşlarında oğlan çocuklarının bir ayakları kalçalarına kadar kaldırılmış, diğer ayakları üzerinde zıpladıkları bir Türk düğününde çekilmiş fotoğraflar görmüştüm. Bu, düğün gününde sevinç kadar acının da yaşanacağını herkese hatırlatmak içindi.¹

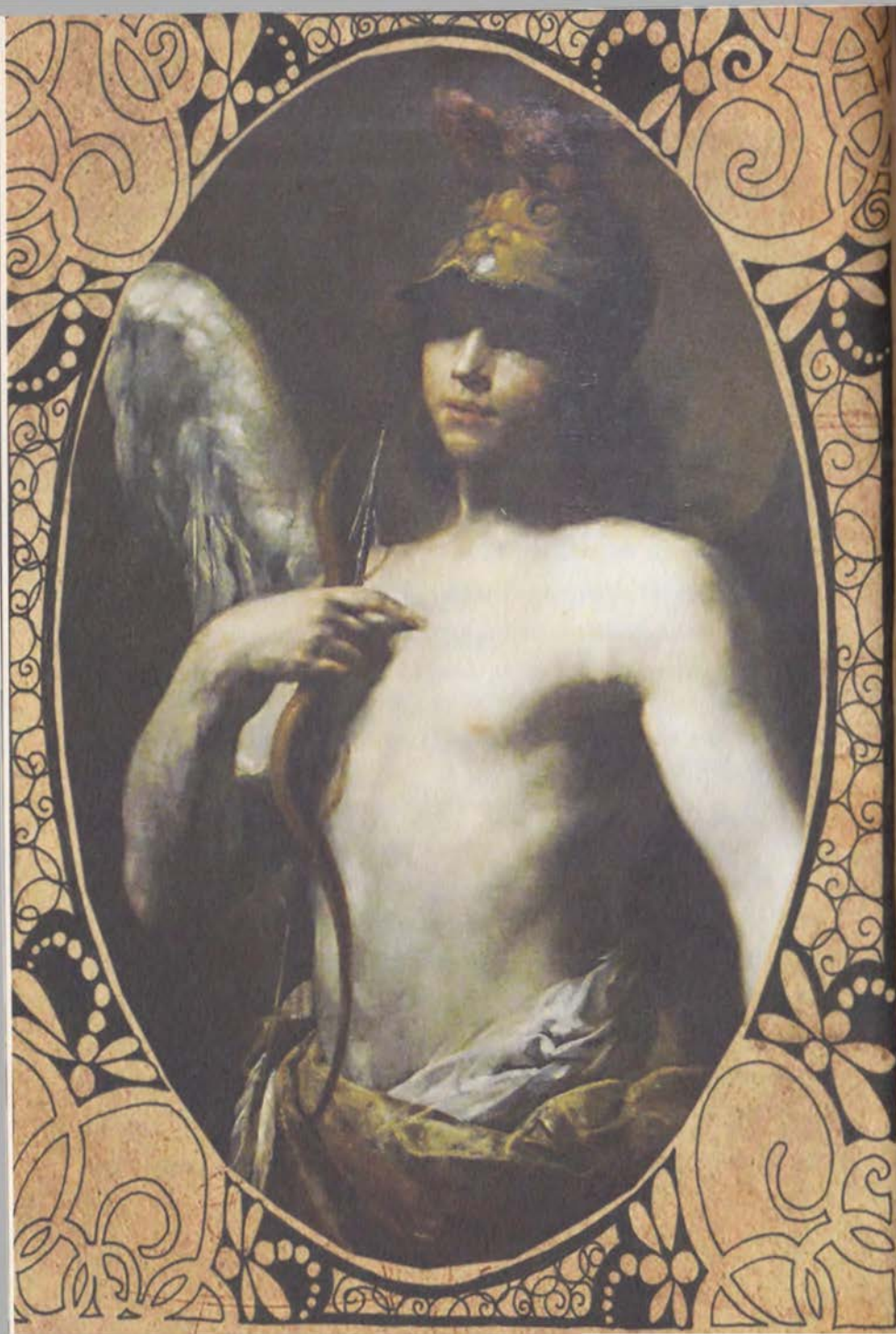
Afrika düğünlerinde gelin, düğüne yaralar ve sıyrıklarla gelmezse, bu geçerli bir düğün sayılmaz. Gelin, düğün yerine zorla

¹) Anadolu'da düğünlerle ilgili bir çok inanış vardır. Kına gecelerinde hüzünlü şarkıların söylenip gelinin ağlatılmaya çalışılması da buna örnek olarak gösterilebilir. Kimilerine göre gelin ağlamazsa kocaya gidecek diye seviniyor anlamına gelir, bazılarına göre gelini eve bereket olsun diye ağlatırlar, bazılarına göre ağlayarak gitsin gülerken devam etsin diye inanılır, bazılarına göre ise baba evinden ayrılmanın üzüntüsünü ağlayarak dışa vursun diyedir. (Ed. n.)

getirilmezse, gerçek bir düğün olmaz bu. Evliliğin coşkusu, bir düğünün kutsal gerekleri yerine getirilirse mümkün olur. Afrodit, erkekler yüzünden ölen kızlardan hoşlanmaz; bir erkek tarafından alıp götürülmek onun doğasına uymaz. Bu yüzden de kadının içindeki Afrodit, genç kızlığının sona erişine ağlar. Düğün isteyip genç kızlığının yok oluşuna sitem etmek, Afrodit'in oynadığı çelişkili rolü açığa vurur. Çok uzun zaman öncesinden gelen bu yankılar, hâlâ içimizde derinlerde saklıdır ve bilinçli bir coşkuyla onurlandırılırlar.

Burada yine evrimin çelişkisini gözlüyoruz. Psykhe'yi ölüme mahkûm eden Afrodit'tir. Ama aynı zamanda karşı olduğu bir düğünün gerçekleşmesi için çöpçatanlık yapan da yine odur. Evliliğe kadar yaşanan evrim, kendi kendinden sorumlu olmaya duyulan özlem ve her şeyin önceki gibi olması özgürlüğünün gerileten çekişmesiyle birlikte yaşanır.

Bir zamanlar, evliliğin eski gücünü vurgulayan öğretici bir çizgi film izlemiştim. İki ailenin düğün sırasındaki düşüncelerini anlatıyordu. Gelinin babası, sevgili kızını ondan çekip alacak kadar küstah olan o adama öfke duyar; damadın babası, topluluktaki erkeklere karşı zafer duygusuyla doludur; gelinin annesi, çocuğunu alıp götürən canavar karşısında korku içindedir; damadın annesi, oğlunu kandırıp ondan çalan bu şirret kadına öfkeli. Bu çizgi filmdeki örneklerin çoğu, bilinçdışında yılların evrimiyle yerleşmiş gizli düşünce ve davranış biçimlerini işlemişti. Yukarıdaki örnekleri uygun zamanlarda gözlemezsek, sonradan yaşadımıza karışıp çok sayıda sorunun ortaya çıkmasına yol açarlar.

Eros

Yapmayı tasarladığı gibi Psykhe'yi yok etmek için Afrodit, aşk tanrısı olan oğlu Eros'un yardımına başvurur. Eros, Amor ve Cupido aşk tanrısına verilmiş çeşitli adlardır. Cupido, Sevgililer Günü kartlarının resimlerinde küçük düşürüldüğünden, Amor da dinginliğinden mahrum edildiğinden, bu soylu tanrı için Eros adını kullanalım.

Eros, oklarla dolu bir torba taşır ve Olympos'ta¹ yaşayan herkes için bir felakettir; tanrılar bile onun gücüyle başa çıkamaz. Ancak Eros, Psykhe'yi, onu almaya gelecek olan iğrenç canavara karşı aşk ateşiyle yakması için kendisini zorlayan annesinin baskısı altında-

1) **Olympos**, Antik çağda toplam on dokuz dağ **Olimpos** ismini taşımıştır. Bunlardan en bilineni, 2919 metre yükseklikle Yunanistan'ın en yüksek zirvesini oluşturan Tesalya bölgesindeki dağdır. (Yay. n)

dır. Böylece, Psykhe'nin Afrodite'ye kafa tutması da son bulacaktır. Afrodite'in karakter özelliklerinden biri sürekli gerilemekten yana oluşudur. Her şeyin eski yerine dönmesini ister; evrimin tersine ilerlemesinden yanadır. O, geleneğin sesidir ve ikilemli bir biçimde öykümüzün gelişmesini sağlayan da bu eğilimdir.

Eros'a yaklaşımımızda kullanabileceğimiz pek çok bakış açısı vardır. Erkeğin dıştan algılanması, koca ya da her ilişkide rastlanan erkek figürü olarak görülebilir, hatta öykümüzün en son noktası olan birlik ve uyum ilkesi olarak incelenebilir. Eros, yalnızca cinselliği temsil etmez; oklarını cinsel organlara değil kalbe yönelttiğini unutmayın. Mit sürerken Eros'un bu özelliklerinden de söz edeceğiz.

Ölüm Düşünü

Eros, annesinin buyruğunu yerine getirmeye gider. Ama Psykhe'yi görür görmez parmağına kazara kendi oklarından biri batır ve ona âşık olur. O anda Psykhe'yi kendi gelini yapmaya karar verir ve arkadaşısı Batı Rüzgârı'ndan, onu yavaşça dağın tepesinden alıp Cennet Vadisi'ne indirmesini ister. Batı Rüzgârı, onun dediğini yapar ve ölümü bekleyen Psykhe kendisini bir yeryüzü cennetinde bulur. Eros'a hiç soru sormaz, beklenmedik iyi talihinin tadını çıkarır. Eros, o tatlı görünümüyle Psykhe'ye gelir, Eros onun ölümüdür.

Bütün kocalar, eşlerinin genç kızlıklarını, sona erdirip olgun kadınlığa giden gelişim sürecine neden olduklarından, onlara

Psyche'nin Kurtuluşu; William Bouguereau

ölüm getirirler. Bu çelişkili bir konudur çünkü gelişmenizi sağlamamak için sizi zorlayan kişiye karşı hem gönül borcu hem de kızgınlık duyabilirsiniz. Kehanet doğrudur; erkek kadına ölüm getirir. Bir erkek eşinin yüzünde sancılı bir ifade görürse, bu nazik ve tedbirli olunması gereken bir zamandır; genç kızlığının öldüğü gerçeğinin yeni farkına vardığı andır. Eğer erkek, nazik ve anlayışlı olursa bu anı onun için kolaylaştırabilir.

Erkek, evliliğin kadın için hem ölüm hem de hayatta kalma anlamına geldiğini pek ender olarak anlar. Çünkü onun hayatında böyle bir paralellik yoktur. Evlilik, erkek için kutsallık taşımaz ama kadının yaşamında büyük önemi vardır. Evliliğe kendisi kadar bağlı olmadığını fark ettiğinden, kadın erkeğe korkuyla bakar. Eğer çocukları da varsa kadın için bu bağ daha da sağlamdır.

Büyükanne olabileceksen Ölüm Dağı'na hiç gitmemiş ellisinde kadınlar vardır. Orta yaşlarında bile çiy tanesini yakalayamamışlardır. Öte yandan o deneyimi yaşamış on altısında kızlar da vardır; sonrasında ayakta kalabilmişlerdir ve gözlerinde ürkütücü bir bilgelik göze çarpar.

Bu gibi şeyler otomatik olarak belirli bir yaşta yaşanmaz. On altı yaşında, bebeği olan bir kız tanıyıştım. Sessizce ve kimse bilmeden onu doğurmak için uzaklara gitmiş ve onu bir daha görmemek üzere evlatlık vermişti. Geri döndüğünde değişen bir şey yoktu, Ölüm Dağı'ndan hiçbir şey öğrenmemişti. Yıllar sonra evlendi ve eğer bakirelik diye bir ölçü varsa, o hâlâ bakireydi.

Çocuk doğurma deneyimini yaşamış olmasına rağmen onun hayatında ruhsal açıdan hiçbir şey değişmemiştir.

Her kadında var olan Eros, kadının saflığını ve çocuksu masumluluğunu yaşamın çok farklı dönemlerinde sona erdirir; bu yalnızca evlilikle gerçekleşmez. Birçok genç kız, yaşamının çok erken dönemlerinde bu acımasız deneyimi tadar, kimileri ise hiç yaşamaz.

Evlilik, erkek için kadınınkinden daha farklı bir deneyimdir. Erkek, evlilikle daha da büyür; dünyası güçlenir ve hem konusu hem de heybetiyle daha da yükselir. Genellikle yeni eşindeki Psykhe'yi öldürdüğünü ve bunu yapması gerektiğini anlayamaz. Kadın garip davrandığında, işler son derece kötü gittiğinde ya da karısı ağlıyorsa, çoğunlukla evliliğin karısı için kendisinden çok daha farklı bir deneyim olduğunu anlayamaz. Kadın, evlilikle yeni bir ruhsal görünüm kazanır. Ama bu, Ölüm Dağı deneyimini yaşayınca kadar gerçekleşmez.

Cennet Bahçesi

Psykhe, kendisini muhteşem bir cennette bulur. İnsanın isteyebileceği her şeye sahiptir. Tanrı-kocasısı Eros her gece onunladır, ona yalnızca tek bir kısıtlama getirmiştir; Psykhe'den ona bakmayacağına, yaptıkları hakkında hiç soru sormayacağına ilişkin söz vermesini istemiştir. İsteddiği her şeye sahip olabilir, kendisine verilen cennette yaşayabilir ama onu tanımayı ya da görmeyi istememelidir.

Hemen hemen her erkek karısından bunu ister. Eğer kadın bilinç aramaz ve her şeyi erkeğin istediği gibi yaparsa evde sonsuz huzur vardır. Erkek bütün önemli konularda kendisinin karar alacağı eski, ataerkil evlilik biçimini ister. Kadın ona boyun eğer; böyle bir evde huzur hüküm sürer. Çoğu erkek her şeyin bu şekilde yürüyeceği umudunu taşır ve çok kısa bir süre için evliliğın bu biçimde devam etmesi olasılığı doğar.

Bu, kadının erkeğin malı olduğu ilkel ataerkil toplum yapılarının bir yansımasıdır. Çağdaş toplum düzenimizde hâlâ bu ataerkil düzenin kalıntılarını buluruz; örneğın kadın çoğunlukla erkeğın soyadını taşır. Eros, hiç soru sormaması, onu hiç görmemesi konusunda ısrar eder, bunlar ataerkil evlilik düzeninin kurallarıdır.

Bütün toy Eroslar, cennet mimarıdır. Bir genç kıza artık son-suza dek mutlu yaşayacağı sözü vermek toyluktur. Bu, ağzı sıkı bir Eros evresidir, cenneti ister ama sorumluluğu ve bilinçli bir ilişkiyi reddeder. Her erkekte bu özellikten bir parça vardır. Kadının evrim ve gelişim arzusu -mitlerde gelişme çoğunlukla kadından kaynaklanır- erkek için korkutucu bir deneyimdir. O, yalnızca cennette olmayı ister.

Âşıkları cenneti kurarken dinleyin! Konuşmalar, sözcükler bir başka dünyadan, düşler ülkesindendir. Çok sonra yoğun çabalarla elde edilecek olan gerçek cennetin kısa bir özeti gibidir. Böyle bir başlangıcı eleştiremezsiniz ama izleyici olarak cennetin ilk görüntüsünün kalıcı ya da uzun ömürlü olmayacağını bilirsiniz.

Bir erkeğin bilinçdışında karısıyla kendisine soru sormayacağına ilişkin anlaşma yapmak isteyen bir taraf vardır. Evliliğe çoğunlukla sahip olmak istenebilecek, ancak engel yaratmayacak bir kurum olması gerektiği şeklinde bakar. Bu sorumluluğu unutmak için bağımsız olmak ve başka konularda yoğunlaşmak ister. Kadın, erkeğindeki bu tutumu keşfettiğinde büyük bir şok yaşar. Evlilik kadın için benzeri bulunmaz bir sözdür, erkek için ise böylesine bağlayıcı değildir. Evliliğin, kocasının yaşamının yalnızca bir bölümünü oluşturduğunu, kendisi için ise tek gerçek olduğunu keşfettiğinde günlerce ağladığını söyleyen bir kadın tanıdım. O, kocasını cennet kurucu doğasıyla, Eros yönüyle görmüştü.

Kaybolan Cennet

Bütün cennetler kısa ömürlüdür. Hepsinde cennet bahçesinin huzur ve sessizliğinden rahatsız olan bir iblis vardır.

İblis, Psykhe'nin cennetinde kız kardeşlerinin kılığında ortaya çıkar. Kız kardeşler, Psykhe kaybolduğu için yas tutuyorlardı -pek de içten bir keder değildir bu. Psykhe'nin bir cennet bahçesinde yaşadığını, kocasının da bir tanrı olduğunu duymuşlardır. Kıskançlıklarını gizleyemezler! Psykhe'nin zincirlendiği kayalıklara gidip ona seslenirler, en iyi dileklerini sunar sağlığını sorarlar.

Psykhe, tüm bunları safça Eros'a anlatır. Eros da onu defalarca büyük tehlikede olduğu konusunda uyarır. Eğer, onu arayan kız kardeşlerine kulak asacak olursa, başına bir felaket geleceğini söyler. Eğer, verdiği sözü tutmazsa çocuğu ölümlü bir kız olarak

Psyche, Eros'un Cennet Bahçesi'ne Giriyor;
John William Waterhouse

doğacaktır. Daha da kötüsü Psykhe, sorular sormaya başlayacak olursa Eros onu terk edecektir.

Psykhe onu dinler ve hiç soru sormamaya razı olur. Kız kardeşleri ona yine seslenirler ve sonunda Psykhe, Eros'tan kardeşlerinin onu ziyarete gelmesi için izin alır. Kısa bir süre sonra, Batı Rüzgârı, kız kardeşlerini yüksek kayalıklardan aşağıya güzel cennete sürükler. Kız kardeşler her şeye hayran kalıp çok iyi vakit geçirirler. Kuşkusuz, küçük kız kardeşlerinin başına konan talih kuşuna duydukları kıskançlık ve hasetten çatlarlar. Bir sürü soru sorarlar, Psykhe de hiç görmediği kocasını düş gücünün yardımıyla onlara anlatır. Kız kardeşlerini çok değerli armağanlara boğar ve onları evlerine yollar.

Eros defalarca uyarır ama kız kardeşleri yine gelirler. Psykhe, onlara daha önce anlattıklarını unutup bu defa farklı bir öykü anlatır. Eve döndüklerinde, kardeşler bu konuyu düşünüp kötülük dolu bir plan hazırlarlar. Üçüncü ziyaretlerinde Psykhe'ye, kocasının gerçekte bir iblis, iğrenç bir yaratık olduğunu ve bebek doğduğunda anneyi de bebeği de yemeyi planladığını söylerler.

Kız kardeşlerinin Psykhe'yi bu korkunç sondan kurtarmak için bir de planları vardır. Psykhe'ye bir lambanın üstünü örtüp onu yatak odasında hazır bulundurmasını söylerler. Bulabildiği en keskin bıçağı da yanına almalıdır. Gece yarısı kocası uykuya dalınca, ışığı açıp ona ilk kez bakacak ve kafasını bıçakla kesecektir. Psykhe, hemen bu öğüde boyun eğip kocasının korkunç maskesini düşürmeye hazırlanır.

Kız Kardeşleri, Psykhe'ye Bir Lamba ve Bir Hançer Veriyor; Luca Giordano

Eros geç saatte gelip Psykhe'nin yanı başında uykuya dalar. Psykhe, gece yarısı lambanın örtüsünü kaldırır, bıçağı eline alır, kocasının üzerine eğilip ona ilk kez bakar. Sonsuz bir şaşkınlıkla, aynı zamanda suçlulukla onun bir tanrı, aşk tanrısı, Olympos'taki en güzel yaratık olduğunu görür. Öylesine etkilenmiş ve korkmuştur ki korkunç yanlışı yüzünden kendini öldürmeyi düşünür. Bıçağı elinde tutamayıp düşürür. O sırada yanlışıyla Eros'un oklarından biri ona saplanır ve ilk kez gördüğü kocasına âşık olur.

Yanlışıyla lambayı sallar, bir damla yağ Eros'un sağ omzuna damlar. Sıcak yağın verdiği acıyla uyanan Eros neler olduğunu

Psyche, Uyuyan Eros'a Baskın Yapıyor; Louis Jean Francois Lagrenée

anlar ve uçup gider. Zavallı Psykhe, ona tutunup cennet bahçesinden uzakta bir yere götürülür. Kısa süre sonra da bitkin ve harap bir biçimde yeryüzüne iner. Eros, ona gelip itaat etmediğini, yeminini bozup cennet bahçesini yok ettiğini söyler. Daha önce de söylediği gibi bebeği ölümlü bir kız olarak doğacaktır. Eros, onu terk edecek, yokluğuyla cezalandıracaktır. Bunları söyledikten sonra annesi Afrodit'in yanına gider.

Çağdaş Dram

Bu birçok evlilikte yaşanan bir dramdır. Kitabımızın hareket noktasını oluşturan bu eski, şiirsel ve mitolojik öykü, kadın ile erkeğin ruhsal ve fiziksel ilişkisi hakkında neler söylemektedir?

Kız kardeşler dırdırı ve söylenmeleri simgeler; eskiyi yok edip yenin farkındalığını müjdeleme görevini üstlenirler. Sabah kahvesi dedikoduları, iki kız kardeşin yok etme planlarını hazırlama sahnesine benzer. Kız kardeşler hem eski ataerkil düzenin yerleşmesi hem de birbirlerini, düşündüklerinden daha fazlasını fark ettirmek için iş başındadırlar. Cesurca talep ettiğimiz bilinç düzeyi için Prometheus'un² gibi bir bedel ödemek durumundayız.

Bilincin habercisi de olsalar sorgulayan kız kardeşler korkutucu bir manzara oluşturlar. Onlara yakalanıp, yaşamınızın geri kalan bölümünde yıkıcı olma tehlikesi vardır. Ölüm Dağı'nda kalıp erkekleri felaket kurtarıcısı olarak görebileceğiniz gibi, iki kız kardeşin oyununa kanıp bir erkeğin yaratmaya çabaladığı her şeyi yok edebilirsiniz de.

Kadın, eşiyle şaşkınlık verici bir dizi ilişki içindedir. O, aşk tanrısıdır, dağın tepesindeki ölümdür; cennetteki bilinmeyen kişidir ve o, kadın öğrenmek istediğinde yasaklayandır. Sonuçta, kadın kendi tanrıçılığına eriştiğinde Olympos'un doruğundaki aşk tanrısıdır. Tüm bunlar, bir erkek için de şaşkınlık vericidir. Her gün eve geldiğinde onu nasıl bir rolün beklediğini görmek

2) **Prometheus**, kardeşleri Atlas, Menoitios ve Epimetheus gibi, tanrısal düzene kafa tutmuş, karşı çıkmış ne var ki öteki kardeşlerinden farklı olarak sonunda insanoğlunu yaratarak ve onlara ateşi (yaratıcılığı, bilimi, uygarlığı) vererek bu düzeni değiştirmeyi başarmıştır. Buna karşın tanrı Zeus tarafından Kafkas Dağı'nda zincire vurulmuş ve o andan itibaren zincire vurulmuş Prometheus adıyla anılmıştır. Tanrılarca görevlendirilen bir kartal sürekli olarak, her gece yeniden oluşan karacığını kemirmektedir. (Yay. n.)

için kapının eşiğinde, biraz da ölçülü bir tutumla içeriyi gözlediğine kuşku yoktur. Buna onun *anima* özelliklerini de eklersek karmaşık ama hoş bir öykü çıkar karşımıza.

Kız kardeşler, beklenmeyen bir kaynaktan gelen ruhsal gelişim isteğini temsil ederler. Psykhe'nin gölgesi olarak da düşünülebilir. Dr. Jung, bir karakterdeki gölge öğelerini, kişinin toplam potansiyelinde var olan bastırılmış ya da yaşanmamış özellikler olarak betimlemiştir. İlgi ve gelişme eksikliğinden ötürü, bu yaşanmamış ve bastırılmış özellikler etkisiz kalır ya da karanlıklaşıp tehdit edici bir hal alır. Bastırılmış da olsa iyi ve kötüye yönelik bu potansiyel bilinçdışında gizlidir ve Psykhe'nin yaşamına kritik bir zamanda giren kız kardeşler gibi, farkında olmadan bilinç dünyamıza sızınca ya dek orada enerji toplarlar.

Psykhe'nin yaptığı gibi kendimizi katıksız bir güzellik ve kibarlık örneği olarak görürsek, içimizdeki bu karanlık yanı göz ardı ederiz. Bu gizli yanımız ortaya çıkıp bizi mutlu ve saf cennetimizden çıkartıp gerçek doğamız hakkında yeni keşiflere sürükler.

Dr. Jung, bilinç gelişimine karşı olan isteğin çoğunlukla gölgeden geldiğini öne sürmüştür. Bu yüzden kız kardeşler, Psykhe'nin sevimsiz ve kusurlu yönleri, ona gelişmesinde yardımcı olurlar.³

3) C.S. Lewis, mitin bu ögesini dahice işler. *Till We Have Faces* adlı kitabında Psykhe'nin kendi güzelliğinde kişileştirilmesini ve kız kardeşlerinin buna tepkisini işler.

Hesaplaşma

Eros, Psykhe'yi bilinçdışında tutabilmek için elinden geleni yapmıştır. Eğer kendisine bakmayacak ya da soru sormayacak olursa, ona cenneti sunmaya söz vermiştir. Böylece, Psykhe'ye hükmetmenin yolunu bulmuştur.

Bir kadın dışarıdaki yaşamında, yaşamının bazı bölümlerinde bir erkeğin egemenliği altında yaşar ve eğer bundan kurtulacak kadar uyanık olursa, içindeki erkeğin yani *animusunun* egemenliği altına girer. Kadın yaşamının tarihçesi, erkek kurallarına karşı olan savaşı ve evrimiyle tanımlanabilir. Bu erkek baskısını dış dünyada bir erkekte ya da kendi *animusunda* bulur. Erkek, yaşamın, kadına özgü yanlarıyla mantıklı bir ilişki kurmak için savaştığından, bir erkeğin yaşamında da benzer bir çaba vardır; bunu bir kadın aracılığıyla ya da içindeki kadının, *animasının*

kahramanca çatışması sayesinde başarma. Dışta ya da içte bu yaşanan bir dramdır.

Yaşamın bireyselliğini oluşturan versiyonlar çok sayıda olsa da erkek ögesiyle yüz yüze gelmek önemli bir boyut kazanır. Genç bir kadın erkek gerçeğini ilk kez babasında tanır. Sonra, evliliğindeki ölüme götüren yok ediciyi ve soru sormayacak olursa ona cenneti verecek olan Eros'u tanır. Daha sonra, onu, aşk tanrısı olarak tanıyacaktır. Öyle ya da böyle, bu dram akıl gücümüzün çoğunu bizden alacaktır.

Bir kadının öz yaşam öyküsü, âşık olması, cennet bahçesini keşfetmesi ve kaybetmesi, eğer tanrı isterse -ilk vaat edildiğindeki kadar harika olan- bu bahçeyi olgunluğunda tekrar keşfetmesi üzerine coşkulu bölümlerden oluşur.

Cennet bahçesindeki balayı verilen ilk sözdür. Orada Psyche, kendisini her isteğinin yerine geldiği sessiz bahçelerin güzelliğinde bulur. Burası olağanüstü güzellikteki cennet bahçesidir, kusursuzluğun mekânıdır. Bunun sonsuza dek sürmesini dileriz, ancak her bahçede huzura son veren bir iblis ya da gölge karakteri vardır.

Araçlar

Gölge, bir kadını cennet bahçesini sorgulamaya yöneltir ve ona amacını gerçekleştirmek için harika ama korkunç araçlar sağlar. Başlangıçta örtülü olan lamba onun görebilme yeteneğidir. Bu,

onun bilincini kullanabilme kapasitesidir. Işık, her zaman kadına da erkeğe de ait olsa, bilincin simgesidir. Kadının doğal bilincinin kendine özgü ve hoş bir tarzı vardır, bir lambadır o. Bu lamba, yeryüzünün ya da meyvelerin yağıyla yanar ve çok özel, sıcak, nazik, yumuşak bir ışık yayar. Onda güneş ışığının sert yoğunluğu bulunmaz, doğanın ışığının zarif, kadınsı bir sıcaklığı vardır. Adlarından biri *Lumine Nature* dır.

Öteki araç çok keskin bir bıçaktır. Psykhe, bu araçlardan sadece bir tanesini kullanır. Ötekini kesinlikle kullanmaz ve sanırım mitin bu bölümünde bilgece bir açıklama saklıdır. Yavaş yavaş ışık yayan bir kadın mucizeye neden olur; elinde bıçak olan kadın ise öldürür. Değiştirir mi, yoksa öldürür mü? Bu, özellikle çağdaş kadın için kritik bir seçimdir. Eğer bıçak öncelikle kullanılsaydı büyük olasılıkla daha zararlı olacaktı. Lamba ilk sırayı aldığı anda akla ve gelişmeye şans tanınır. Kadın, araçlarını dikkatlice kullanırsa bir değişim mucizesi yaratabilir -Tanrı, Eros'u gerçek ışığında açığa çıkarabilir. Kendi ışığını gerçekleştirmesinden dolayı mucizeye şükran duyabilir. Erkeğin kadına sessiz yalvarışlarının çoğu, kendisine ve kadına gerçek doğasını ve tanrılığını gösterecek olan ışığa duyduğu gereksinimdir. Her kadın, bu korkunç harika gücü elinde tutar.

Lamba nedir ve neyi gösterir? Bir erkek kim olduğunu bilir; içinde bir yerde bir tanrıyı, muhteşem bir varlığı barındırdığını da bilir. Ancak, kadın, lambayı yakıp ondaki tanrıyı gördüğünde, kendini bu tanrısallıkla yaşamak zorunda hisseder; erkek bilinci

güçlü olmasını söyler. Doğal olarak da irkilir! Yine de farklılığının kadını teslimiyetini yaşar. Dışarıda ya da iç dünyasında kadın varlığından mahrum edilmiş erkeklere korkunç şeyler olur -çünkü çoğunlukla her erkeğe içindeki en iyiyi hatırlatan, kadının varlığıdır.

II. Dünya Savaşı sırasında Aleut Adaları'nda birbirlerinden tecrit edilmiş olarak mevzilenmiş asker grupları bulunuyordu. Tecrit edilmeleri dolayısıyla, ulaşım sorunlarından ötürü "R ve R"den¹ yani dinlenme ve gevşemeden mahrum bırakılmışlardı. Eğlence gruplarının hiçbiri onlara ulaşamıyordu. Bu adamların yarısından fazlası ruhsal bunalım geçirdi. Ne tıraş oluyorlar ne saçlarını kesiyorlar ne de morallerini yükseltecek herhangi bir şey yapıyorlardı. Bunun nedeni, çevrede hiç kadın olmaması idi. Eros'a bakacak bir Psykhe yoktu, yani onlara değerlerini hatırlatacak bir varlık.

Eğer, bir erkek cesaretini kaybederse bir kadın ona kendini iyi hissetmesini sağlayacak bakışı ve tılsımı verebilir. Burada, erkek psikolojisinde yer alan garip bir boşluk göze çarpar. Çoğu erkeğin kendi değerinin farkına varması, eşi ya da annesi gibi bir kadın veya tam anlamıyla *animasının* bilincinde olması nedeniyle gerçekleşmiştir. Kadın lambayı yakarak erkeğin farklılığını görür ve ona da gösterir.

Bir gün kadının bıçağını hışımla savurduğu bir aile kavgasına tanık olmuştum. Kocasının suçlarının sıralandığı listenin en altlarında ofisten eve geç saatte gelişi vardır.

1) R ve R: Özgün İngilizce metinde rest and relaxation sözcüklerinin baş harfleri (Çev. n.)

Adam, “O aptal ofiste senin için, ailem için para kazanmak ve daha iyi bir yaşam sağlamak amacıyla kaldığımı anlamıyor musun?” dedi.

Kadın bozguna uğramıştı. Bir şey duymuştu. Bıçağın yerini lamba almıştı.

“Senin için olmasa ofise gitmezdim. Oradan nefret ediyorum. Yalnızca sen ve çocuklar için katlanıyorum” demişti.

O evlilikte birdenbire yeni bir boyut ortaya çıktı. Kadın lambasını yaklaştıırıp neler olduğuna baktı. Ve gördüklerinden hoşnut kaldı.

Bir erkek, aile içinde ışığı yakalamak konusunda genellikle kadına bağımlıdır, kendisi bu anlamı bulmakta yeterli özelliklere sahip değildir. Yaşamına bir başkası anlam katmazsa her şey kuru ve boştur onun için. Kısacası, bir kadın günün karmaşasını anlamlı hale getirebilir ve erkek de buna minnettar kalır. Erkek, kadının bu özelliğini bilir ve onu ister, ışık yayması için küçük olanaklar yaratıp kadının bu yanını kamçılar. Eve gelip günün olaylarını anlattığında kadından onları anlamlı kılmasını bekler. Bu, kadının ışık saçma özelliğidir.

Işığın ya da bilincin etkisi ürkütücü bir deneyimdir ve erkeğin aydınlanmasını sağlar, kısmen erkeğin kadından bu denli korkmasının nedeni budur. Erkeğin kavgacı, horozu andıran davranışının büyük bir bölümü kadından korkusunu gizlemek için yararsız bir çabadır. İlişkide erkeği yeni bir bakış açısına yöneltmek çoğunlukla kadına düşer.

“Oturup ne yapmamız gerektiğini konuşalım,” diyen hemen hemen her zaman kadındır.

Birçok ilişkide kadın gelişimin itici gücüdür. Bir erkek bundan korku duyar, ama daha da fazla onu kaybetmekten korkar.

Psyke'nin lambasındaki, yağın işlevini ya da anlamını iki yönden ele alabiliriz. Bulanık sulardaki yağdan ya da yağda kaynamaktan söz edebiliriz. Erkeğin kadına karşı belirsiz minnet duygusunda, bu ikisi her zaman kolaylıkla ayırt edilemez.

Bir zaman yaygaracı yaşlı bir Yahudi, evindeki cansız yaşam konusunda bana danışmıştı. Çocuklar evden ayrılmıştı, kendisi emekli olmuştu ve boş eve bir hüznün çökmüştü. Neyin ters gittiğini anlayıp evde dini tören yapıp yapmadıklarını sordum.

“Uzun zaman önce bıraktık, hiçbir anlamı yok” diye yanıt verdi.

Gelecek cuma akşamı karısına Şabbat² mumlarını yakmasını söylemesi için üsteledim.

“Saçmalık!” diye bağırdı adam.

Ancak, ben yine üsteledim ve ertesi hafta onu tekrar gördüğümde neler anlatacağını merak ettim.

“Ne olduğunu anlamadım ama karıma Şabbat mumlarını yak-

2) Dindar Yahudi evinde Şabbat, cuma akşamı günbatımıyla başlar. İnanişâ göre Şabbat mumları bir kadın tarafından yakılmalıdır.

masını söylediğimde gözyaşlarına boğuldu ve söylediğimi yaptı. O günden beri evimiz farklı bir yere dönüştü.”

İki şey olmuştu: Artık, o evde yine dinsel tören yapılıyordu ve kadın ısıtan, hayat veren, anlam veren yumuşak ışık dolu lambayı taşıma hakkını geri almıştı.

Çok az kadın bir erkeğin kadına yakın olma açlığının derecesini anlayabilir. Kadın için bu bir yük değildir, yaşamı boyunca, yalnızlık içinde olduğundan bu duyguya katlanmak zorunda kalmayacaktır. Erkek içindeki kadını yani *animasını* keşfettiğinde, dışarıdaki kadına eski açlığıyla gereksinim duymayacaktır. Ama erkek, kadının bu değerli özelliğine sessizce susamışken kadın, erkeğe çok değerli bir armağan vermek isterse eğer, o büyük erkek açlığını (çok seyrek olarak açığa vurduğu ama hep var olan bir açlık) doyurmak isterse erkeğe daha kadınsı gelecektir. Bir erkeğin, eski benliğine kavuşup tekrar bir erkek olabilmesi için kadınından gerçek bir dişilik beklediği bir ruh hali yaşadığı zamanlar olduğu doğrudur.

Sevgi ve Aşk

Afrodit, bilincin evrim sürecini en olağanüstü biçimde tamamlamıştır! Budalalık ve yanlışlıklarla dolu gözükten harika bir gelişim öyküsü ortaya çıkmıştır! Çapraşık ruhu şad olsun Afrodit, kıskançlıkla Psykhe'yi ölüm düğününe, dağın tepesindeki korkunç canavara göndermiştir. Aşk tanrısı oğlunu evlilik hazırlıklarıyla görevlendirmiş, ancak Eros, kendi aşk oklarıyla vurularak Psykhe'ye âşık olmuştur. Ardından korkunç bir gerçek anında Psykhe de Eros'un aşk oklarıyla yaralanıp aşk tanrısına âşık olmuştur!

Yazgının gerçeklerini bir yana itip mucizeler yaratan bu güce sahip gözükten “âşık olmak” nasıl bir şeydir? Bu gizi çözmeden önce “sevgi” ve “âşık olmak” terimlerini birbirinden ayırt etmemiz gerekir. Birini sevmek, bir insanı başka bir canlıya insani bir biçimde bağlayan insana özgü bir deneyimdir. O, insanı olduğu

gibi görmek ve onu karakterinin sıradanlıkları, başarısızlıkları ve üstün yanlarıyla kabul edebilmektedir. Eğer, yaşantımızdaki izdüşümlerin sisini aşip bir başka insana doğrulukla bakabilirsek, sıradan bir canlıyı mükemmel olarak algılayabiliriz. Sorun, kendi izdüşümlerimizle körleşmiş olmamızdır; bir başkasını açıklıkla tüm derinliği ve soyluluğuyla pek seyrek olarak görebiliriz. Böyle bir sevgi kalıcıdır ve günlük yaşamın sıradanlığından etkilenmez. Bir arkadaşım bu sevgiyi “yulaf ezmesi gibi” diye tanımlıyor. Bu sevgi günlük yaşamda karşımıza çıkar ve insanüstü boyutlara gerek duymaz.¹ İnsan yaşamının akışındaki sıradanlıkta yaşar, ona hizmet eder, ilişki kurar, yanlışlar yapar ve korunur.

İnsan, âşık olduğunda yaşamın insan ötesi boyutuna geçer ve o sırada insani değerlerin ikinci planda kaldığı tanrısal bir ülkeye sürüklenir. Gökyüzünden gelen bir hortuma yakalanmış ve sıradan insan değerlerinin yok edildiği bir ülkeye yuvarlanmış gibidir. Eğer sevgi, 110 voltluk kullanılabilir elektrik akımı ise, âşık olmak, hiçbir evde bulunmayan 100 bin voltluk insanüstü bir enerji demektir. Âşık olmak tanrılara ve tanrıçalara özgü bir şeydir, zamanın ve mekânın ötesindedir.

Psyche'nin bir tanrıyı tüm görkemiyle gören ve bunu anlatmak üzere yaşayan ilk ölümlü olduğu söylenir. Bu tema öykümüzün odak noktasıdır; bir ölümlü bir tanrıya âşık olur ve aşkına da sadık kalır. Öykünün heybetli sonu kendisine ve aşkına dürüst olmasının doğrudan sonucudur.

1) Bu konunun ayrıntılı incelemesi için Robert A. Johnson'ın *Romantik Aşkın Psikolojisi* (Gün Yayıncılık, 1983) adlı kitabına bakınız.

Bir deney yapalım; siz ve bir başka kişi dışında yeryüzündeki bütün insanların kaybolduğunu hayal edin. Gün boyunca o kişiyi düşünüyor ve diğer insanların size nasıl da önemsiz görüldüğünü fark ediyorsunuz. Kısa bir süre için, o kişi canlı bir mucizedir. Bu, âşık olma deneyimiyle gelen cennetin tek bir düşüncede yaşanmasıdır. Bu mucize herhangi bir kişide gerçekleşebilir ama biz bunu belirli bir zaman içinde ve çok nadir yakalayabiliriz. Bu, durağan ve renksiz bir ev yaşamını simgeleyen yulaf ezmesi sevgisinden çok farklı bir düzendir. (Eğer yirmi yıl önce biri bana sevgiyle durağanlığı eş değerde algıladığımı söyleseydi, öfkelenir ve şoka uğrardım. Ama orta yaş, bir parça bilgeliği de beraberinde getiriyor.)

Eros da Psykhe de büyülü okla yaralanıp aşk ülkesine göçerler. Ardından mucizeler gerçekleşir -ve kaçınılmaz olarak da daha çok acı yaşanır. Psykhe, ölümle evliliğinden kurtarılır; Eros'un tanrı maskesi çıkar; Psykhe cennetten kovulur; Eros acı içinde annesinin yanına gider. Aşk deneyimi insan huzurunu bozup büyük bir evrimsel enerjiyi başlatır.

Eski zamanlarda tanrılarla ilişkiye geçmek dinsel bağlamda olasıydı. Bu gibi eğilimlerden daha derin deneyimler adına uzaklaştık. Günümüzde sıradan insanların tanrılarla ilişkiye geçtiği tek yer romantik aşktır. Âşık olmak, o kişinin içine bakıp ardındaki tanrıyı ya da tanrıçayı görme deneyimidir.

Âşık olduğumuzda hemen körleşiriz. Gerçek bir kişinin hemen yanında yürüyüp sıradan bir insanoğlundan daha olağanüs-

Psyche et Eros; François Gérard

tü bir varlık üzerinde yoğunlaşırız. Ruhsal açıdan, olağanüstü bir kahramanla ilişki kurmanız yok edilmeniz anlamına gelir. Mit, bize bu noktadan başlayarak belirli koşullarda ölümlülerin mitolojik bir kahramanla farklı bir ilişki yaşadıklarında bundan sağ çıkabileceklerini ancak, akılcı bir değişime uğrayacaklarını söyler. Sanırım bu da öykümüzün önemli bir noktasını vurgular. Bir ölümlü, ölümsüz boyutlarla ilişki kurar ve bu gerçekle birlikte yaşar. Bu bağlamda, aşk tanrısının oklarıyla vurulmanın ne demek olduğu anlaşılabilir. Yaşanan evrelerin yer değiştirmesi olan derinlikli deneyimi görebilir insan. Bu aşkın, inanılmaz bir biçimde patlak veren deneyimdir.

Asyalıların aşk gelenekleri yoktur. İlişkilerini, sessiz, sıradan bir biçimde, Eros'un oklarından uzak yaşarlar. Evlilikler görücü usulüdür. Geleneksel olarak erkek, tören bitip çiçek sepetleri ortadan kalkana dek gelini görmez. Sonra, onu alıp eve götürür ve yeni evli çiftler için dikkatle hazırlanmış bir reçeteye sadık kalır. Âşık olduğumuzda hissettiğimiz enerjiyi, tanrıların ve tanrıçaların bu gücünü ona sağladıkları tapınağa gömer.

Öykümüz sıradan insanların yaşadıklarından çok daha farklı bir şeyle ilişki kuran bir kadınla ilgili. Mitin gerisi, kadının bu tanrısal dokunuştan nasıl sağ çıktığını anlatıyor bize.

Eros'un Gidişi

Tanrı olarak Eros'un maskesi düştüğünde, bunun açığa çıkması çok acı çekmesine neden oldu. Gerçekte aşkın ta kendisi olduğı açığa çıktığından, cennet de onlar için son bulmuştu. Bu, onun bir sahtekâr ya da söz verdiğinden daha aşağı biri olduğunu anlamaktan daha da zor ve acı vericiydi. En iyi olasılıkların hep böyle acı olması ne gariptir! Tümüyle beklenmedik de olsa bu, yaşamın her anında doğruluğunu kanıtlar. Bir öğretmenim bunu betimleyen bir öykü anlatmıştı:

Coşkulu genç bir adam altı aylık bir dönemin sonunda öğretmenine gelir.

"Toni, bu çok korkunç!"

"Kötü bir şey mi oldu?" diye sorar Toni, değişmeyen heyecanıyla.

“Toni, beni yalnız bırak; bu korkunç bir şey.”

“Ne oldu anlatın, anlatın bana!”

“Toni, nevrozum geçti, şimdi ben nasıl yaşarım?”

Öyküden çıkan anlam açık. Kişinin eski alışkanlıklarına son vermesi, yerini çok daha iyileri de alsa kötü haberdır. Eros ve Psykhe evrimlerinin bir sonraki aşaması karşısında -bu, ikisi için de büyük bir gelişme olduğu halde- derinden yaralanmışlardır.

Birine âşık olduğunuz an, o kişinin son derece kendine özgü, farklı biri olduğunu düşünmenizde ince bir alay vardır. İlişkinin zorluğunu, aradaki mesafeyi ve farklılığı hemen fark ederiz. Kadın da erkek de âşık oldukları kişinin bir tanrı ya da tanrıça olduğunu anladıklarında, genellikle berbat bir aşağılık duygusu yaşarlar. Yalnızlık ve ayrı kalma korkusu hemen arkadan gelir.

Eros’un tehdidi kayda değerdir; Psykhe, erkek değil kız çocuk sahibi olacaktır ve bu bebek bir tanrı değil, ölümlü olarak doğacaktır. Ve Eros, Psykhe’yi terk edecektir. İnsan ve sıradanlık, cennet bahçesinin yerini alacaktır. Bu tehdit dış dünyada gerçekleştiğinde, çoğunlukla evliliğin başlangıcını kederli bir drama dönüştürür. Kadın, erkeğin beklediği gibi bir cennet kurucu olmadığını keşfedince ve görünmezlik hilesini de açığa çıkarınca, ikisi de acı bir şok yaşarlar. Bilinç düzeyindeki dramatik yükseliş için bu olay bir potansiyel oluşturur ancak, büyük bir acıya da neden olur. İkisi de cennetten uzaklaştırılıp katı bir biçimde insanlar arasına yollanmışlardır. Böylesi belki de daha iyidir çünkü

insanlar, insan olarak tanrı ve tanrıça rollerinden daha başarılıdırlar. Ancak, bu olay duygusal bir acıya yol açar.

Eros, annesi Afrodit'in yanına uçar ve öykünün geri kalan kısmında çok az karşımıza çıkar. Zavallı Psykhe, yolculuğa tek başına çıkar ama sandığından daha fazla yardımcısı vardır. O canavar kaynana Afrodit bile rahatsız edici bir biçimde ona göz kulak olur. Buna benzer bir olayda erkek, evliliğinden vazgeçip anne babasının evine gidebilir. Fiziksel olarak uzaklaşmasa da sayısız suskunluk nöbetleri yaşar; kayıtsız ve duygusal bakımdan ölüdür. Eve, annesine gitmiştir -gerçekten annesine değilse de bilinçdışındaki anne imgesine. Artık Afrodit, kadının bilincinde hüküm sürmeye başlar. Eğer Eros'u kadının *animusu*, yani içinde var olan erkek olarak düşünürsek bilgi lambasını yakıncaya kadar Eros'un, Psykhe'yi cennetteki bilinçdışı animus tutsaklığında yaşattığını söyleyebiliriz. Ve sonra gerçek kimliği ortaya çıkınca Eros, ait olduğu yere, iç dünyaya geri dönmüştür.

Animus

Dr. Jung, *anima* ve *animus* işlevlerinin çok etkili bir biçimde kişiliğimizin bilinç ve bilinçdışı düzeyleri arasında aracı görevi yaptığını öne sürmüştür. Eros, Afrodit'in iç dünyasına dönünce, Psykhe için Afrodit, Zeus¹ ve iç dünyanın diğer tanrı ve tanrıça-

1) **Zeus**, "*Tanrıların ve İnsanların Babası*" Yunan mitolojisinin en güçlü ve en önemli tanrısıdır. Roma'da Jüpiter olarak da bilinir. Göklerin, şimşeklerin ve gök gürültülerinin tanrısıdır. Çoğu zaman elinde bir şimşek ile resmedilmiştir. Bereket ile özdeşleşmiştir, yağmur ondan beklenir. (Yay. n.)

larıyla aracılık görevini üstlenmiştir. İleride göreceğimiz gibi, Psykhe'ye gelişiminin kritik anlarında karıncalar, kartal ve antilop gibi öğeleri kullanarak yardım gönderecektir.

Eğer, bir kadın toyluk dönemini atlattırsa, kişiliğinin dış dünya ile ilişkisini denetleyen, büyük ölçüde bilinçsiz erkek özelliklerinin bilinçdışı hükmünü yenebilir. Evrimine devam edebilmesi için, bilinç düzeyinde *animus* olarak kabul edilen kısım, ego ile bilinçdışı dünyası arasında aracı olarak görev yapabileceği bir konumda olmalıdır, Psykhe'ye yardım edebilmelidir. O zaman Psykhe için gerçek bir tinsel yaşamı başlatabilir. *Animusun* tut-saklığı altındaki kadın yani dış dünyayla arasında bir aracı durumundaki *animusuyla* yaşayan kadın, *animusunun* tam olarak bilincinde değildir. Davranışının *animusundan* kaynaklandığını ve kendi egosunun belirlediği bir seçimle oluştuğuna inanır. Gerçekte egosu bu gibi zamanlarda *animusu* tarafından teslim alınmıştır. Kadın bilgi lambasını yaktığında, *animusu* egosundan soyutlanmış olarak tam bir açıklıkla görür. Tıpkı Psykhe gibi o da çok etkilenir. *Animus* fazlasıyla güçlü ve tanrısal, *animusla* karşılaştırıldığında kendi bilinçli benliği çok değersiz ve çaresizdir. Bu kadın için üzücü ve tehlikeli bir andır. *Animusuyla* ilk kez yüz yüze gelmenin verdiği dehşet verici şok ve kendi yetersizliğinden duyduğu şaşkınlık sonrasında, bu defa da aynı şekilde *animusun* üstünlüğünden etkilenme tehlikesi içindedir. Kendi içinde tanrısal bir öğenin var olduğunu görürse sonuç oldukça renkli olur, ayrıca, bu onun için çok önemli bir deneyimdir. Artık “aşkın kendisine aşık olmak” tehlikesi içindedir.

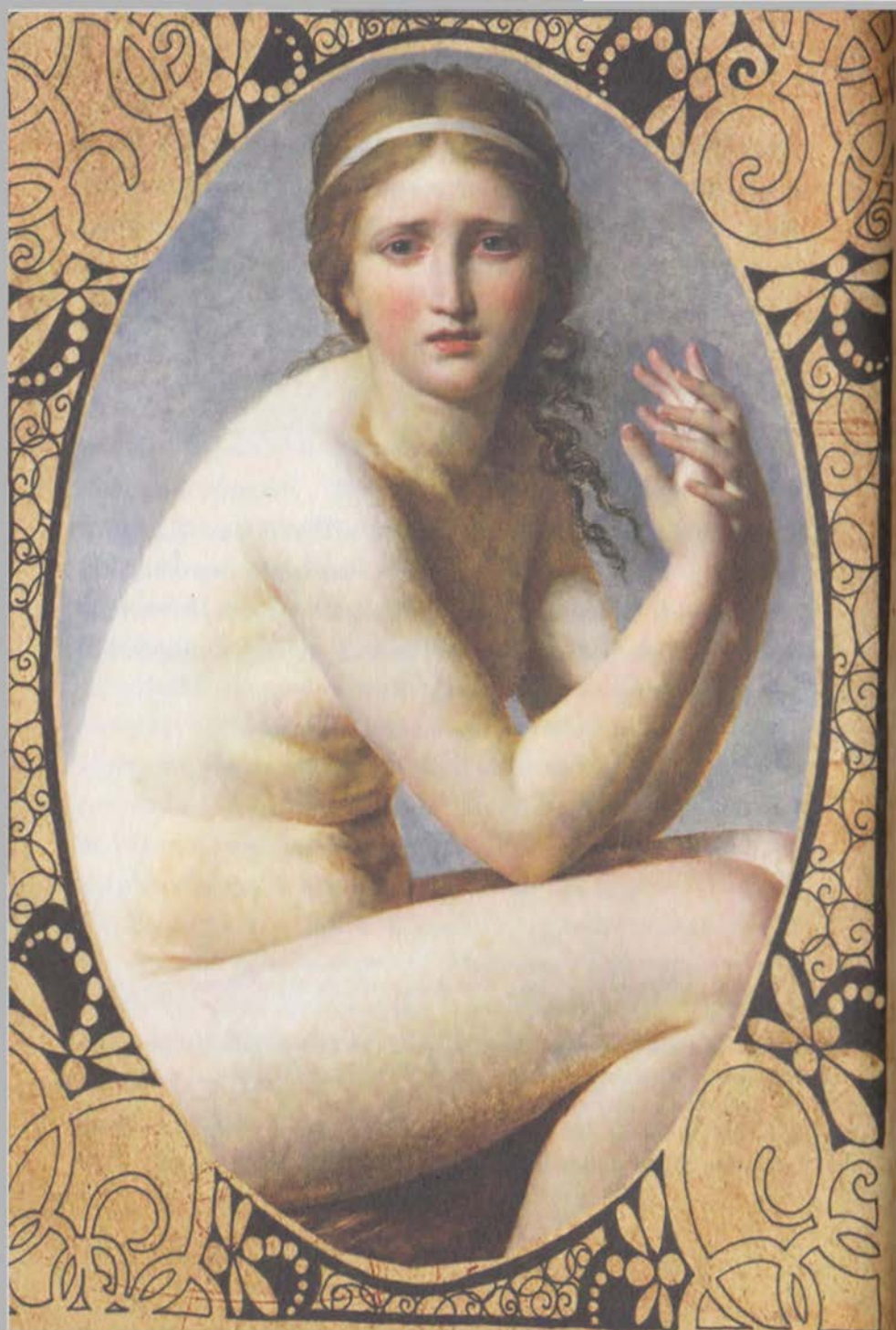
Bu gelişmenin üstesinden gelip ölüm simgesi erkekle tanrı simgesi erkeğin, cennet ile oradan kovulmanın, neşe ile mutsuzluğun arasında kaldığınızda -gelişme bilincinin insani görevine tümüyle hazırsınızdır. Sözün doğru ve değişmez olduğu ortaya çıkar: Erkeğinizi gerçek yüzüyle görmeye katlanabiliyorsanız, elinizdeki tek şey olan lambayı yakın. Erkeğinizin bir tanrı olduğunu göreceksiniz- büyük bir olasılıkla umut ettiğiniz gibi cennetteki haliyle değil de Olympos'taki görkemiyle. Yaşamda daha büyük bir vaat olduğunu sanmıyorum.

Psykhē'nin yaşamındaki bu olay, Parsifal'ın² Kutsal Kâse'nin³ bulunduğu kaleyi ilk görüşüne benzer. Parsifal, inancın ötesinde muhteşem bir dünya görür ama orada kalmayacaktır. Benzer bir biçimde Psykhē de Eros'un gerçek, muhteşem doğasını keşfettiği an onu yitirir.⁴

2) **Parsifal**, Fransız mitolojisinde, Kutsal Kâse'nin koruyuculuğunu yapan ünlü şövalyelerden biridir. (Yay. n.)

3) **Kutsal Kâse**, **Mukaddes Kâse** ya da **Graal** (*Holy Grail*, *Graal*), Hristiyan mitolojisinde, İsa'nın son akşam yemeğinde kullandığı iddia edilen, mucizevi güçleri olduğuna inanılan kap. (Yay. n.)

4) Bu olayın erkek yaşamındaki paralelleri için Robert A. Johnson'ın *Erkek Psikolojisini Anlamak* adlı kitabına bakınız.

Psykhē'nin Acı Çekmesi

Psykhē, o anda kendini bir ırmağa atıp boğulmayı ister. Çok zor olayları göğüslemek üzereyken kendini öldürmek ister. Bu bir tür kendini kurban etme, bir bilinç düzeyinden diğerine geçmenin göstergesi değil midir? İnsan yaşamında intihara yönelik bir dürtü hemen her zaman yeni bir bilinç düzeyinin eşiğinde olduğunu gösterir. Doğru şeyi yok edebilirsiniz -eski alışkanlıklar gibi- ve kendinizi incitmezseniz, yeni bir enerji dolu dönem başlayacaktır. Bir kadın daha önce tecrübe edilmiş bir deneyimi yaşarken yıkıma uğrar. Bu yıkımla eski deneyimlerini aşır kendi benliğine döner. Bu, onun gizli benliğindeki yardımcı öğeleri gösterir. Bir kadın, erkekten farklı olarak başarır bunu. Erkek, kahramanca işe koyulup canavarları yok ederek genç kızları kurtarıırken, kadın genellikle sessiz bir köşeye çekilip öylece beklemek zorundadır. Çelişki ardına çelişki yaşayarak evliliğin de ölümü kucakladığını görür, evet, eski bir yaşam biçiminin ölümünü.

Bir kadının duygularını ve iç dünyasını denetim altına alabilme gücünün derecesini ayırt etmek erkek için şaşırtıcıdır. Çoğu erkeğin sahip olmadığı bir yetenektir bu. Kadın kendi içinde iyileşme ve dengeyi yeniden bulduğu derin bir mekâna girer. Çoğu erkek duyguları ve iç dünyası üzerinde böyle bir denetim yeteneğine sahip değildir. Birçok kadın, kocalarındaki bu farklılığı görüp aynı duyarlılık yeteneğinde olmamaları karşısında incinirler.

Aşık olmak sizi parçalara böler; ama aynı zamanda yaratıcı olanakları da vardır. Gücünüze ve cesaretinize sahip çıkarsanız, bu parçalanmalardan yeni bir özgünlük ve değer bilinci doğabilir. Bu zor bir yoldur, ancak böyle duygulanımlar için başka bir yol düşünülemez. Bu, tanrılar ve tanrıçalar olarak bildiğimiz güçlerle ilişki kurmanın başlıca modern yollarından biri gibi görünüyor.

Bu ikilemi çözmenin en iyi yolu tümüyle hareketsiz kalmaktır ve Psykhe'nin en sonunda yaptığı da budur. İntihar için hissettiklerini atlattığında sessizce oturur. Tüm dengenizi yitirip kendinizi yenik hissettiğinizde en iyi yol eylemsizliktir. Hristiyanlıkta şarap ve ekmek kutsama töreninde “*Burada kendimizi sana sunuyor ve adıyoruz... Yaşayan bir kurban olarak*” denilen andır.

Bir kadın, herhangi bir insanın başaramayacağı belki de en etkili rol olan sessiz kalma kapasitesine sahiptir. Zor şeyler yaşadığı zaman her defasında, içindeki çok derin bir mekâna iner. Bu oldukça yaratıcı bir roldür ama kusursuzca yapılmalıdır. Pasif değil, kabullenici olunmalıdır.

Aşkı sevgiye dönüştürmek mümkündür. Bu başarılı bir evliliğin tek yoludur. Modern evlilikler aşkla başlar ve şanslıysak sevgiye dönüşür. Bu dönüşüm öykümüzün temel özelliğidir; bir ölümlüyle bir tanrıça arasında, benliğin farklı düzeyleri arasında, insanca ve insanüstü özellikler arasındaki bir çarpışmayla başlar. Kadın da erkek de insanüstü özelliklerin insan düzeyinde yaşamayacağını çoğunlukla acı çekerek öğrenmek zorundadırlar.

Orta yaşlı bir çiftin kavga ettiği, kocanın karısına hiddetle, *“Peki, evliliğimizdeki büyüğü yok eden kim?”* diye bağırduğu bir James Thurber çizgi filmi hatırlıyorum.

Bir tanrı ya da tanrıçayla yüz yüze geldiğimizde, yapmamız gereken nedir? Kültürümüzde bu soru yanıtsız kalmıştır. Birçok insan sevgilisinin kaybolan tanrısal görüntüsüyle acı çeker, can sıkıcı bir orta yaş dönemine alışıp o kutsal düşün bir çılgınlık olduğunu düşünürler. Âşık olmanın bu kendi kendini yenik düşüren, harap eden sonuna karşı kadının alternatifi, öykümüzün geri kalan kısmını oluşturuyor.

Yalnız Psykhe

Tanrısal bir olayla karşılaşmak, antik çağlara özgü tanrısal bir bilinci öğrenmeye açık olmak anlamına gelir. Böyle bir deneyim yaşadığınızda basit, umarsız, bilinçdışına özgü yollara kesinlikle dönemezsiniz. Bir batılı, günümüzde tanrılar tarafından ziyaret edilmenin ender yollarından biri olan aşkla tanışınca amacı bilince ulaşmak olan bir evrim yolunda yolculuğa çıkar.

Kadının görevi acıyı, trajik aşk ilişkisinin izlerini, ruhsal gelişiminin günlük adımlarına dönüştürmektir. Psykhe, belki de yanlış yüzeysel bir devinimle ama doğru güdülerle ırmağa kendini yok etmeye gider.

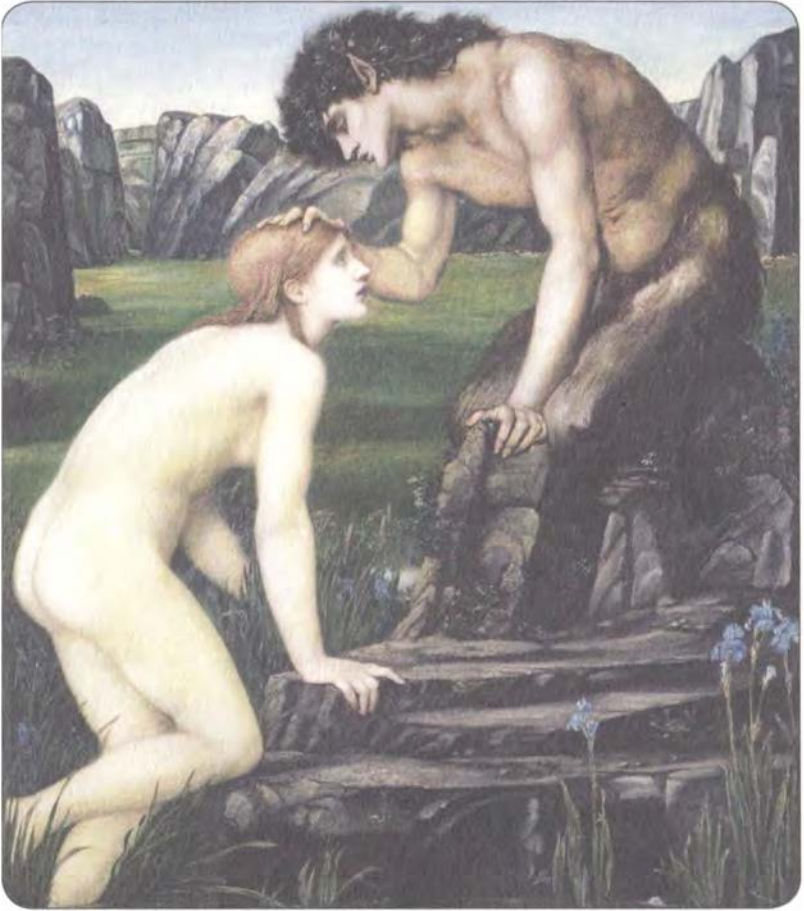
Keçi ayaklı tanrı Pan,¹ kuağında Ekho² ile ırmak kıyısında oturmaktadır. Kendini boğmak üzere olan Psykhe'yi görür ve onu vazgeçirir.

Neden Pan? Pan, bencilliğin, yabancılaşmanın, denetimden çıkışın, çılgınlığın tanrısıdır. Antik çağlarda çok üstün sayılan, ama günümüzde, bize egemen olduğunda acı bir pişmanlık duyduğumuz özellikleri temsil eder. Panik sözcüğünün de kökeni odur. Psykhe'yi kurtaran güç de budur. Tanrı Pan'la doğru yerde karşılaşsak, yani kendimizden daha üstün bir şeyler yaratabilsek, o güç kendi yararımız için kullanılabilir. İntihar gibi daha zayıf bir şeye indirgemek yanlış bir yoldur.

Pan deneyimi, ağlama nöbeti gibidir. Küçük düşürücü de olsa (ki bu sözcüğün anlamı toprağa ya da doğaya yakın olmaktır), gözyaşlarına boğulmak sizi kendinizden daha üstün bir hale getirebilir. Sizi bu noktaya getiren Afrodite'nin evrim gücüdür ve

1) **Pan**, Yunan mitolojisinde kırım, satirlerin ve çobanların tanrısıdır. Bu tanım, Pan'ı doğa ile doğrudan ilişkili kıldığı için pastoral bir nitelik arz etse de Pan'ın bütün mitoslarda yarı keçi yarı insan suretinde tasvir edilmesi onu korkutucu bir figür haline getirmiştir. (Yay. n.)

2) **Ekho**, Yunan Mitolojisi'nde bir Nemf. İnsanlardan ve tanrılardan kaçıp her yerde yalnızlığı aradığı için ormanlarda ve dağlarda dolaştığına inanılır. (Yay. n.)

Psyche ve Pan; Edward Burne-Jones

başarısızlığa uğramadan yolun son adımına da götürecektir. Bir sonraki adımla tutuşanlara, anlayış gösteren tanrıya yalvarmasını söyler. Huzur vermesini dilemek için sizi yaralayan aynı tanrıya gitmek zorunda olmanız güzel bir ironi örneğidir.

Eros, aşk tanrısı olduğu gibi, birliktelik tanrısıdır da. Eros'a, birlikteliğe sadık olmak kadın ilkesinin temelidir. Birlikteliği *animadan* ya da *animustan* ayırmayacak yolu her zaman izlemelidir. Çünkü, bu özellikle birlikte yaşamak zorundayız.

Öte yandan, Eros'u bulmak için Psykhe, Afrodit'le yüzleşmek zorundadır çünkü Eros, artık Afrodit'in gücü altındadır. Psykhe, buna karşı çıkar ve Afrodit'in değil, öteki tanrıların sunaklarına gider. Tanrıların ve tanrıçaların hiçbirisi Afrodit'i kızdırmak istemediğinden, kimileri onu reddeder. Afrodit'in öfkesi göze alınamayacak kadar büyüktür!

Burada Psykhe ile Parsifal arasında önemli bir paralellik vardır. Psykhe, sunaktan sunağa, en sonunda da Afrodit'in sunağına gider; Parsifal şövalyelik yapar, kahramanca savaşır, canavarları yok eder. İster kadın ister erkek olsun, erkek ve kadın ilkelerinin bu dinamikleri, hatırlanması gereken önemli unsurlardır. Kadınlar da erkekler de erkeksi ve kadınsı özelliklere sahiptirler. Ve karşı karşıya kaldıkları belirli bir yükümlülükte doğru aracı seçmelidirler.

Psykhe, en sonunda Afrodit'in sunağına gider. Hemen her zaman yaralarınızın iyileşmesi sizin elinizdedir.

Afrodit, Psykhe'yi zavallı bir kız konumuna, gerçekten küçültücü bir duruma düşüren zalim bir konuşma yapar. Kadınların hemen tümü, kendilerini en aşağıdan daha da aşağı hissettikleri bir Afrodit egemenliği dönemini atlatmak zorunda kalırlar. Afrodit, Psykhe'ye dört ayrı görev verir; bu görevler onun kurtulmasını sağlayacaktır.

Psyche, Afrodit'in Huzurunda;
Edward Matthew Hale

Görevler

Birinci Görev

Afrodit'in zavallı Psykhe için tasarladığı görevler, edebiyattaki en derin ruhsal anlatılardan birini oluşturur. Çağdaş beyin haykırır, *"Peki, bu kuramlar için teşekkürler ama ne yapmalıyım?"* Mitimizin bu bölümü, kadın ilkesinin daha tutarlı bir gelişme örneğini sergiler. Öykünün çok önceki bir döneme ait olması onu daha az uygun hale getirmez, tersine evrenselliğini ve zaman ötesine geçişini yüceltir. Erkeklerin izlemesi için sayısız yollar çizilmiştir ama bizim öykümüz, günümüz kültürüne aktarılmış çok az kadının gerçeğinden biridir.

Afrodit'in öfkeli sözleriyle karşı karşıya kaldıktan sonra Psykhe, ürkütücü ölçüde kesin buyruklar alır. Ama neden bunun için Afrodit'e gitmek zorundadır? Gidecek başka bir yer yok mu? Ruhsal olaylar bir bütün halinde oluşur; saflık, sorunlar, bekleyiş

ve çözüm, tutarlı bir yapı içinde düzenli bir biçimde süregelir. Afrodite, Psykhe'ye karanlık basmadan bir arada duran değişik türdeki tohumları birbirinden ayırmasını, aksi taktirde ölümle cezalandırılacağını söyler. Ardından, büyük bir ihtişamla bir düğün törenine gitmek üzere yola çıkar. Psykhe, kendisine buyru- lan bu zor görevle kalakalmıştır. Gözyaşları içinde bir kez daha intihar etmeye karar verir.

Bir ordu karınca yardımına koşar. Tohumları büyük bir bece- riyle sınıflandırıp gece olmadan bütün işi bitirirler. Afrodite geri döndüğünde, kıskançlıkla, işe yaramaz olduğunu düşündüğü Psykhe'nin işini son derece düzenli ve iyi bir biçimde tamamladı- ğını görür.

Birbirinden ayrılması gereken değişik türde tohumlar, ne gü- zel bir simge! Günlük yaşamın birçok gereğinde, örneğin ev işle- rinin yürütülmesinde ya da iş yaşamının benzer bir ayrıntısında bizden istenen, düzenin ve özenin egemen olmasını sağlamaktır. Düzen sağlanmadıkça karmaşa başlar.

Bir erkek kadınla sevişirken, kadına sayısız tohum sunar. Ka- dın doğru tohumu seçmek ve doğum mucizesini başlatmak zo- rundadır. Karakterindeki Afrodite doğası çok şey yaratır! Kadın sınıflandırma yeteneğini kullanarak bir tohumu seçmeli ve onun büyümesini sağlamalıdır.

Çoğu kültür, gelenekler ve yasa yoluyla bu sınıflama ve dü- zenlemeyi saf dışı etmeye çalışır. Bu toplumlarda, kadının yap-

ması gerekenleri belirleyip onu sınıflama yapmak zorunda kalmaktan kurtarılır. Pazartesi çamaşır günü, salı ütü günü gibi... Biz özgür insanlarız, bu gibi önlemlere gerek duymuyoruz. Bir kadın nasıl ayırım yapması gerektiğini, yaratıcı bir biçimde nasıl ayıklama yapılacağını bilmelidir. Bunu başarmak için ona yardım edecek o ilkel, o yeraltı karınca doğasını keşfetmesi gerekir. Karınca doğası zekâyla ilgili değildir; izlememiz için kurallar koymaz; kadınlara özgü ilkel, içgüdüsel ve sessiz bir niteliktir.

Her kadın, sınıflama konusunda kendine özgü bir ustalığa sahiptir. Görevlerini, bir tür geometrik yolla tamamlayabilir, ilk sıraya en yakınındakini ya da önemi en baskın çıkanını koyar. Bu basit, kaba yolla her türlü karışıklığı düzeltebilirsiniz.

Sınıflama sürecinin bir başka boyutunu gözden kaçırmak kolaydır -içimizde ayıklanmayı bekleyen birçok şey, bilinçdışımızda olduğu gibi, güncel dış dünyamızda da bulunmaktadır. Bu iç boyutta sınıflama yapmak, ailesini ve kendisini en azından dış dünyamızdaki karmaşalar kadar zarar verici olan iç tartışmalarından korumak kadına özgü bir niteliktir. Duygular, değer yargıları, zamanlama, kısıtlamalar... Tüm bunlar, büyük değerler oluşturan harika sınıflama alanlarıdır. Kadına ve kadın doğasına özeldirler.

Evlilik iki kişinin sırt sırta verip birbirlerini kendilerine göre korumaları olarak görülebilir. Yalnızca kendini değil, kocasını ve ailesini ruhsal dünyanın tehlikelerinden, bunalımlarından, iniş çıkışlardan, kırgınlıklardan ve çılgınlıklardan korumak kadının görevidir. Bu gibi durumlarda kadın becerisi erkeğinkinden çok

daha üstündür. Erkek çoğunlukla, sorumluluğunun dış dünyayla savaşmak ve ailesini güvenli bir şekilde yaşatmak olduğunu düşünür. Hem kadının hem de erkeğin zamanını dışarıdaki olaylara harcadığı, dış dünyayla boğuştuğu modern davranış biçimi kesin bir tehlike içerir. Bu durum iç dünyanın savunmasız kalmasına ve bu nedenle de ev yaşamına birçok tehlikenin sızmasına yol açar. Bu savunmasızlıktan özellikle çocuklar etkilenirler.

Evliliğin başında eşler üst üste gelmiş iki farklı halkayı andırırlar. İkisi arasındaki farklılık çok büyüktür ve her biri belirli sorumluluklara sahiptir. Eşler yaşlandıkça biri diğerinin üstünlüğünü daha iyi kavramaya başlar ve sonuçta da iki halka gittikçe birbirinin içine geçer.

Dr. Jung, tedavi için gelen bir adamın öyküsünü şöyle anlatır: Adama rüyalarını anlatması söylendiğinde hiç rüya görmediğini ama altı yaşındaki oğlunun çok değişik rüyalarının olduğunu belirtir. Dr. Jung, adama oğlunun rüyalarını kayda almasını söyler. Adam, birkaç hafta boyunca oğlunun rüyalarını kaydedip getirdikten sonra, kendisi de rüya görmeye başlar. Oğlunun abartılı rüyaları birdenbire sona ermiştir! Dr. Jung adamın farkında olmadan -çünkü bu gibi şeylere karşı günümüzde herkesin benimsediği bir tavır içindedir- kendi yaşamının önemli bir boyutuna göstermesi gereken özeni gösterememiş ve oğlu da onun yerine bu yükü taşımak zorunda bırakılmıştır. Çocuklarınıza duygusal miras bırakmak istiyorsanız, onlara bilinçdışınızda gizli, yüzleşmeye hazır olmadığınız yaşanmamışlıklar değil, açık bir bilinçdışı aktarın.

Genellikle bu gibi ruhsal karmaşaları kadın yaşar. Ancak, bu örnekte bunalımını çocuğununkiyle özdeşleştiren babadır. Kadına ve erkeğe özgü niteliklerden söz ettiğimiz zaman, tam olarak kadın ve erkek üzerinde durmadığımız açıkça anlaşılmalıdır. Bir kadına ait olduğunu düşündüğümüz bir sorumluluğu, bir erkeğin kadını özellikleri üzerine alabilir ya da bunun tam tersi olabilir.

İkinci Görev

Afrodit'in kibir ve aşağılamayla belirlediği Psykhe'nin görevlerinden ikincisi, ırmak kıyısında bir alana gidip orada otlayan koçların altın postlarından yün getirmektir. Gece olmadan geri dönmesi gerekmektedir.

Psykhe, bu tehlikeli görevi başarmak istiyorsa çok cesur ve atılgan olmalıdır; çünkü koçlar çok yabaniidir. Bir kere daha umutsuzluğa kapılıp intiharı düşünür. Koçların otladığı alanın kıyısındaki ırmağa atlamak düşüncesiyle yola koyulur. Ancak, tam atlayacakken ırmak kıyısındaki antiloplar, onunla konuşup önerilerde bulunurlar.

Suyla toprağın buluştuğu mekânın alçakgönüllü hayvanları antiloplar, gündüz saatlerinde koçların yanına yaklaşmamasını söylerler Psykhe'ye. Eğer, onları dinlemezse bu, onun ölümüne neden olacaktır. Oraya karanlık basmadan az önce gitmeli, yere kadar sarkan ağaç dallarına ve kaba dikenlere takılmış yünleri toplamalıdır. Böylece koçlara görünmeden, Afrodit'i memnun

edecek yeteri kadar yün götürebilecektir. Psykhe'ye doğrudan koçlara gitmemesi, yünleri zorla almaya kalkışmaması söylenmişti; bu biçimde yaklaşıldığında çok tehlikeli oluyorlardı. Bu tehlikeli, boğa kafalı, saldırgan canavarlara ancak dolaylı olarak yaklaşabilirdi.

Erkeğin yapısı, kadın için koça benzer bir görünüm içindedir ve kadın iç dünyasında bu saldırganlığı biraz olsun hafifletmek ister. Çok dişi tavrı bir kadının yaşamının başındayken dünyaya bakışını ve başaracağına güvenen havasını gözünüzün önüne getirin. Başarmak zorundadır. Çünkü yok edilmek, ölümcül yaralar almak, içinde yaşadığımız ataerkil, yarışmacı, acımasız toplumun koç doğasıyla kişiliksizleştirilmek istemez.

Koç, bir kişiliğe egemen olan karmaşa olarak beklenmedik biçimde ortaya çıkan içgüdüsel, erkeksi ve temel bir niteliği temsil eder. Bu güç, korku verici ve gizemlidir. Bilinçdışının derinliklerindeki güçler ve zorlamalar, doğru biçimde kullanılmazlarsa bilinçüstünü (bilinci) ya da egoyu şaşkınlığa uğratırlar. Mitimiz Psykhe'nin koç gücüne akıllıca yaklaşması için kesin bir yol önerir. Gündüzün sıcağında değil, akşam loşluğunda yola çıkmalı, ağaç dallarına takılı kalan yünleri bir araya getirmeli, koçlarla çatışmaya girilmemelidir. Çoğu modern insan, o yabanıl gücün, bir avuç dolusu yünü koçun sırtından alıp öğle güneşinde zaferle yürümekle elde edileceğini düşünür. Güç iki kenarlı bir kılıca benzediğinden onu, ancak gereksinimiz olduğunda kullanmak doğru bir kuraldır -ve elverdiğince sessiz. Gücü hafife almak içi-

mizdeki anne babanın bize hâlâ egemen olduğu anlamına gelir. Gücü gözümüzde büyüterek ise kolayca öfke ve şiddetle karşı karşıya kalabilir, zor durumda bırakılabiliriz.

Yazar ve terapist John Sanford, uyuşturucu kullanan genç bir insanın egosunun ruhsal olarak yaşayacağı deneyimi kaldıramayacağını, bunu atlatamayacağını söylüyor. Bu, koç gücüyle aşırı ölçüde ya da doğrudan karşılaşmak olarak alınabilir. Biz çağdaş erkekler ve kadınlar olarak koça, bizi yok edecek derecede çok yaklaşıyoruz. Mitimiz bizi gereksinim duyduğumuz kadar güç kullanmamız, güce ve gerekli olana ölçülü biçimde başvurmamız konusunda tedbirli olmaya yöneliyor.

Çağdaş bir kadına, yalnızca fazlalıkları almak zorunda kalmak, ağaç dallarına takılı duran yünler gibi erkek enerjisinin sadece kırıntılarıyla yetinmek katlanılmaz gelebilir. Neden bir kadın bu niteliğin yalnızca birazına sahip olsun? Neden koçu yere devirip postunu yüzdükten sonra onu bir erkek gibi zaferle şişirmesin?

Dalila¹ bunu yapmış ve büyük bir güç gösterisi sergilemişti. Ancak, eski benliğine kavuştuğunda büyük bir yıkım yaşamıştı. Psykhe'nin öyküsü bize, kadının güç gösterisine gerek duymadan da erkek gücüne sahip olabileceğini anlatır. Psykhe'nin yöntemi çok daha yumuşaktır. Dalila gibi başkalaşıp güce sahip

1) **Dalila**, Yahudi mitolojisinde kendisine âşık olan Samson'un saçlarını kesip gücünü yitirmesini sağladıktan sonra onu, Fenikelilere teslim eden kadın. (Yay. n.)

olmak için Samson'u² öldürmek zorunda kalmaz.

Bu mitolojik parça modern insan için çok güncel bir soruyu akla getirir:

Erkek gücünün ne kadarı yeterlidir?

Kanımca, kadın kendi kimliğinin dışına çıkmadıkça ve kendi erkek enerjisini bilinçli bir araç olarak doğru yolda kullandıkça hiçbir sınıra gerek yoktur. Aynı şekilde erkek de kadınsı yönünü bilinçli bir biçimde kullanarak erkek kimliği çerçevesinde kaldığı sürece kadın enerjisini istediği ölçüde kullanabilir. Her ikisinin de fazlası büyük sorunlara sebep olabilir.

Üçüncü Görev

Afrodite şaşkınlıkla Psykhe'nin altın rengi yünleri toplayıp getirdiğini görür. Öfke içinde, Psykhe'yi yenilgiye uğratmaya karar verir; kristal bir kadehi Styks'in³ sularıyla doldurmasını söyler. Bu ırmak yüksek bir dağdan aşağıya akar, yeryüzünde kaybolur ve tekrar aynı dağda ortaya çıkar. Styks Irmağı, kaynağına geri döner; cehennemin derinliklerine inip tekrar en yüksek tepeye

2) **Samson**, İsrailoğulları'nın Kenan ülkesinde Fenikelilerin boyunduruğu altında bulunduğu dönemde (MÖ 1200-1000) yaşayan Samson, *Hâkimler Kitabı*'nda sözü edilen öteki savaşçılar gibi İsrailoğulları'nı yabancı egemenliğinden kurtarmaya çalışan bir önderdir. (Yay. n.)

3) **Stiks**, (Cehennem nehri). Styks veya Styx diye de geçer. Okeanos ile Tethys'in kızı bir Nymphedir. Ölüler ülkesine nehir olmuştur. (Yay. n.)

ulaşarak dairesel bir yön çizer. Bu ırmak tehlikeli yaratıklar tarafından korunur, onun suyundan küçük bir kadeh doldurmak için yeteri kadar yakınına gidebilmenin olanağı yoktur.

Psykhe, daha önceki gibi yine umutsuzluğa kapılır ancak, bu kez yenilgi onu uyuşturmuştur, ağlayamaz bile.

Birdenbire bir büyü yapılmış gibi Zeus'un kartalı beliriverir. Kartal, daha önce de Zeus'a bir aşk serüveninde yardımcı olmuştur, bu yüzden aralarında sıcak bir dostluk vardır. Zeus, açıkça oğlu Eros'u korumayı düşünmektedir, kartaldan Psykhe'ye yardım etmesini ister. Kartal havalanarak Psykhe'nin bu zor durumunda yardımına koşar ve kristal kadehi ona vermesini söyler. İrmağın ortasına uçup kadehi tehlikeli sulara daldırır, doldurduktan sonra Psykhe'ye getirir. Görev tamamlanmıştır.

Kartal, Psykhe'ye kadehi getiriyor; Benjamin West

İrmak, yaşamı ve ölümü simgeler, yüksek dağlardan cehennem derinliklerine akar. Irmağın akışı hızlı ve aldatıcıdır; kıyıları kaygan ve sarptır. Çok yakınına giderse, insan kolayca yuvarlanıp sularında boğulabilir ya da aşağısındaki kayalıklarda parçalanabilir.

Bu görev, bize, kadının yaşamın zorluklarına karşı nasıl göğüs germesi gerektiğini anlatıyor. Tek bir kadeh su dolduracaktır. Kadınca olan, yapılması gerekeni doğru ve kusursuz biçimde yapmaktır. Yapması gerekeni ikincide, üçüncüde ya da onuncuda gerçekleştirir ancak, doldurulacak olan yine aynı kadehtir.

İnsan ruhunun kadınsı yönü, bir noktaya ayarlanmamış bilinç olarak betimlenir. Kadın doğası, yaşamdaki olasılıkların zenginliğiyle karşı karşıyadır ve hepsiyle aynı anda başa çıkmak durumundadır. Ancak, bir insanın aynı anda birçok şeyi başarması ve birçok kişi olması olanak dışıdır. Birçok olasılık birbiri ardına önümüze serilir ve aralarında seçim yapmak zorunda kalırız. Tıpkı altındaki manzaraya egemen olan kartal gibi, uçsuz bucaksız ırmağa bakıp belirli bir noktaya odaklanmak, sonra da tek bir kadeh suyu doldurmak zorundayızdır.

Bugün bazı yerlerde inançlara aykırı bir düşünce vardır: Azı iyiyse çoğu çok daha iyidir. Böyle bir düşünceyi benimsemek, kesinlikle tatmin edici olmayan bir yaşam biçimine yol açar. Böylesi, çok zengin bir deneyim yaşarken bile bir başkasına arzu duyulmaz demektir. Hoşnutluk duyulmaz çünkü gelecek planları, o an yaşananları sürekli gölgeler. Mitimiz yüksek bir bilinçle yaşanan

küçük bir deneyimin yeterli olduğunu söylüyor. Ozanların da dediği gibi, varoluşu tek bir kum tanesinde görebiliriz. Yaşamın tek bir gerçeğinde ya da bir deneyiminde odaklanıp onun üstünde yoğunlaşabilir, ondan zevk alıp mutlu olabiliriz. Daha sonra bir başka mutluluğu yaşama olanağı da doğabilir kuşkusuz.

Kristal kadeh, yaşam suyunun saklandığı kaptır. Kristal, çabuk kırılan ve çok değerli bir şeydir. İnsan egosu kristal kadehe benzetilebilir, yaşam ırmağının bolluğundan küçük bir miktar bulunduran kaptır o. Eğer ego, kadeh gibi dikkatli kullanılmazsa güzel ama tehlikeli ırmak onu parçalayacaktır. Bir kartal gibi açıklıkla görüp, ırmağa doğru yerde ve doğru biçimde dalmak önemlidir. Engin bilinçdışından insan bilincine çıkmayı amaçlayan ego, suyu şaşkınlığa uğramadan ve kadehi kırmadan taşımayı öğrenmelidir. Edindiğimiz bu bilgi, her önemli dalış sırasında tüm yaşamı göz önünde tutmamız gerektiği konusunda bizi uyarır; bir kadeh su, bizi boğacak selden çok daha iyidir. İnsan yıpratıcı ve boğucu karmaşaya bakıp tüm bunlardan kurtulmanın bir yolu olmadığını hissedebilir. Bu dar bakış açısından yapıcı bir perspektifle daha geniş bakabilmesine olanak yoktur. İşte, tam o sırada, yaşamın yoğun akışını görebileceği kartal bakışına gereksinim duyar. Irmak kıyısından bakıldığında olanaksız olan kartal görüşü bilinen hırsların ışığında küçük bir adımdır belki ama ruhsal olgunlaşma açısından ileriye dönük gerekli bir adımdır. Söz konusu olan her günlük sorumluluklar da olsa, modern yaşamın karmaşası hemen herkes için şaşkınlık vericidir. Bu, kartal bakışı ve bir defada bir kadeh yaklaşımının tam sırasıdır.

Dördüncü Görev

Psykhe'nin dördüncü görevi, en önemli ve en güç olanıdır. Çok az kadın evrimin bu aşamasına erişebilir ve dili size garip, uzak gelebilir. Eğer, size göre değilse vazgeçip size doğru gelen yolu seçin. Bu dördüncü görevi üstlenen az sayıda kadın için öykümüzde verilen bilgi paha biçilmez değerdedir.

Afrodit, mite göre bir ölümlüye başarılması olanaksız olan bir görev verir. Eğer, yalnızca kendi gücümüze güvenmiş olsak görevlerin hiçbirinden başarıyla çıkamazdık. Dördüncü görevde Afrodit, Psykhe'yi son kez sınar. Ölüler ülkesine gidip Persephone'den⁴ -ölümsüz kadın, gizemler kraliçesi, ölüler ülkesi tanrıçasından- güzellik iksiri dolu bir fıçı isteyecek ve alıp Afrodit'e getirecektir.

Psykhe, bu görevin olanaksızlığını görünce, yüksek bir kuleye çıkıp, oradan aşağı atlayıp bu korkunç yazgıdan kurtulacaktır.

İlk başta kurtuluşu olduğunu düşündüğü bu kule, Psykhe'ye ihtiyaç duyduğu bilgileri verir; bunlar çok garip bilgilerdir! Gizli bir yere gidecek, orada onu ölüler ülkesi tanrısı Pluton'un sarayına götürecek görünmez bir yola açılan Hades ülkesini bulacaktır.

4) **Persephone**, Yunan mitolojisinde Zeus ile Demeter'in kızıdır. Hades, tarafından yeraltına kaçırılan Persephone, orada, Hades'in sunduğu nardan biraz yedikten sonra, "*Ölüler ülkesinde bir şey yiyenlerin yeryüzüne çıkma hakları bulunmamaktadır*" kuralı nedeniyle, ölüler ülkesinde kalmak zorunda kalmıştır. Hades'in eşi ve ölüler ülkesinin tanrıçası olmuştur fakat doğan hiçbir çocuğu Hades'ten değildir. Annesi Demeter'in ısrarları sonucunda, kış dönemi hariç kalan kısmını yeryüzünde geçirmeye hak kazanmıştır. Bu yüzden ölülerle ve yeraltıyla olduğu kadar hasatla da ilişkilendirilir. Aynı zamanda Zeus'un eşlerinden biridir. (Yay. n.)

İçeri girme hakkını kazanmak için eli boş gitmemelidir. Ellerin-
de iki tane arpa ekmeği, dişlerinin arasında iki tane madeni para
ve birçok güç sınavı başarabilmesi için gereken cesaretle yola çı-
kacaktır. Hades'ten⁵ geçebilmesinin bedeli büyüktür ve hazırlık
yapması gerekmektedir.

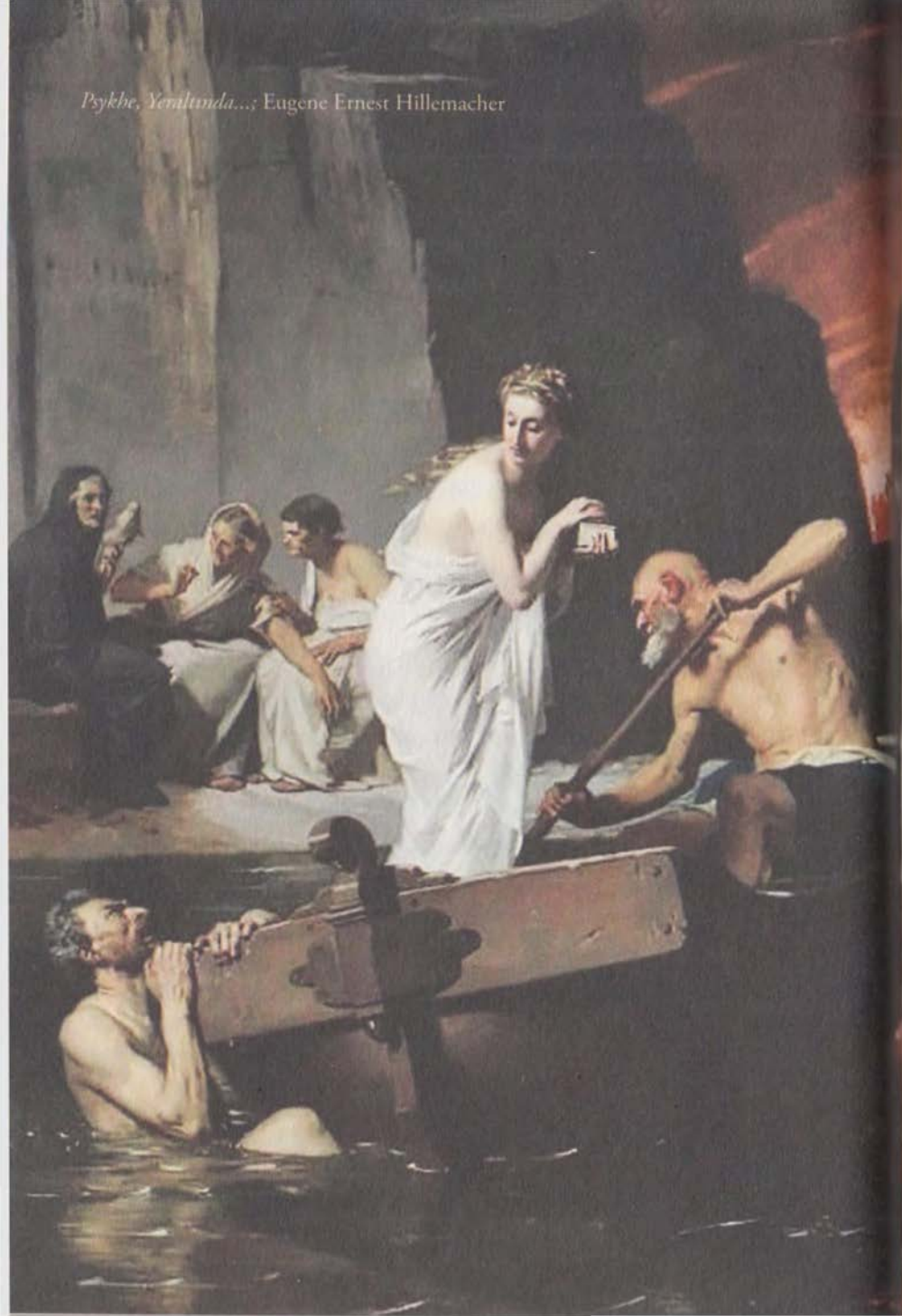
Psykhē görünmez yolu bulur, Styks Irmağı'na iner, orada tah-
ta sopalarla desteklenmiş sakat bir eşek güden sakat bir adamla
karşılaşır. Tahtalardan birkaçı yere düşer, Psykhē bütün içtenli-
ğiyle hiç düşünmeden onları sakat adama vermek için yere eğilir.
Bunu yapması önündeki güç görev için koruması gereken ener-
jisini azaltacağından gerçekte yasaktır. Daha sonra Hades'i geç-
mesi için madeni paralardan birini isteyen kırık dökük teknesiyle
kayıkçı Kharon'u⁶ görür. Irmağı geçerken boğulmakta olan bir
adam Psykhē'den yardım ister ama onu reddetmek zorundadır:
Bir kadın, ölüler ülkesinin tanrıçasına giden yolda ona gerekli
olacak her şeye sahip çıkmalı, başka şeylerle ilgilenmemelidir.

Hades'te hedefine doğru ilerlerken kaderin ağlarını örmekte
olan üç yaşlı kadınla karşılaşır. Psykhē'den yardım etmesini is-

5) **Hades**, Zeus, yeryüzünün hâkimiyetini kardeşleri arasında paylaşırken Zeus'a gökyüzü, Poseidon'a denizler ve Hades'e yeraltı düşer. O, artık ölüler ülkesi tanrısıdır; ancak, kötü değildir. Yer altının tüm hazineleri Hades'in olduğu için Romalılar onun adını varlıklı yani, Plüton olarak değiştirmiştir. Hades ve eşi Persephone amansız, insafsız, yürekleri hiçbir yakarış, hiçbir sunu ya da kurbanla yumuşamayan korkunç tanrılar olarak bilinir. (Yay. n.)

6) **Kharoon** ya da **Kharon**, ölüleri, para karşılığında, yeraltındaki Acheron Irmağı'ndan kayığıyla geçiren mitolojik varlık. (Yay. n.)

Psyche, Yeraltında...; Eugene Ernest Hillemacher

terler ama Psykhe onlara kulak asmadan yoluna devam etmek zorundadır. Hangi kadın, kaderle yüz yüze gelip de ağlarını örmesine yardım etmeden yürüyüp gidebilir? Ama Psykhe öyle yaparsa arpa ekmeklerinden birini kaybedeceği ve yolculuğun geri kalan karanlık kısmı için ödenecek bir şeyi kalmayacağı konusunda uyarılır. Bu ödemeler olmadan Psykhe ışığın dünyasına (yani kendi dünyasına) geri dönemeyecektir.

Ondan sonra Psykhe, üç başlı korkunç bir köpek olan Hades'in bekçisi Kerberos⁷ ile karşılaşır. Arpa ekmeklerinden birini köpeğe atar, köpeğin üç başı ekmek için kavga ederlerken o yoluna devam eder.

En sonunda ölümsüz kadın, gizemler kraliçesi Persephone'nin sarayına varır. Kulenin uyardığı gibi, Persephone'nin gösterdiği aşırı konukseverliğe kanmayacaktır. Yalnızca en sıradan yiyecekleri kabul edecek yemeğini yere oturup yiyecektir. Eski bir güneşe göre çok iyi ağırlandığınız bir eve bağımlı kalırsınız. Eğer Psykhe, Persephone'nin sunduğu görkemi kabul ederse sonsuza dek ona bağlı kalacaktır.

Psykhe olgunlaşan bilgeliği ve gücüyle (çünkü daha önceki sorumlulukları onu olgunlaştırmıştır) bütün sınavları geçer ve Persephone'den bir fıçı güzellik iksiri ister. Persephone hiç soru

7) **Kerberos** Yunan mitolojisinde Hades'in yönettiği ölülerin bulunduğu yeraltının kapısında bekçilik yapan üç başlı köpek (Hesiod'e göre elli, Horace'a göre ise yüz başı vardı). (Yay. n.)

sormadan değerli fiçıyı ona verir, Psykhe, kendi adımlarını izleyerek geri dönüş yolunu bulur. Öyküye göre Persephone, Psykhe'ye “gizemli bir sır içeren fiçıyı” vermiştir. Bu daha sonra ortaya çıkacak şaşırtıcı bir soru için ipucudur. İkinci arpa ekmeğini korkunç köpekten kurtulmak için saklamıştır, diğer madeni parayı da gemici için hazırlar.

Psykhe, kulenin öğütlerinden sonuncusunu önemsemez ve bu önemli uyarıya karşı gelir. Kule, güzellik iksirinin bulunduğu fiçıyı açmamasını ve içindekilere kesinlikle bakmamasını söylemiştir. Tam yolculuğun sonuna geldiğinden ışığı ve insan dünyasını gören Psykhe kendi kendine, *“Artık Afrodit'in ulaşılmaz güzelliği benim elimde; fiçıyı açıp bir parça güzellik iksiri alsam ne olur sanki, hem de sevgili Eros'a daha güzel görünebilirim böylece!”* diye söylenir. Düşündüğünü yapar ama kutunun içi boştur! Bu hiçlik, cehennem gibi karanlık ve ölümcül bir uykuya sürükler Psykhe'yi, bilinçsizce bir ceset gibi yığılan Psykhe yenilgiye uğrar.

Yaraları iyileşmiş olan Eros, sevgili Psykhe'sinin zor durumda olduğunu duyar ve annesinin tutsaklığından kurtulup kaçır. Psykhe'yi bulup yüzünden ölümcül uykuyu siler ve tekrar fiçının içine koyar. Oklarından birini batırarak onu uyandırır ve neredeyse ölümüne neden olacak merakına yenildiği için onu azarlar.

Eros, Psykhe'ye görevini tamamlamasını, gizemli fiçıyı Afrodit'e götürmesini söyler.

Psyche, Kutyuc Acryor; John William Waterhouse

Eros, hemen Zeus'a uçup ondan Psykhe'ye yardım etmesini ister. Zeus, Eros'a bu davranışı için kızar ama oğlu olduğu için ona yardım edeceğine söz verir. Zeus, bütün tanrıları huzuruna çağırır, Hermes'e⁸ Psykhe'yi saraya getirmesini buyurur. Zeus, gökyüzünün sahiplerine Eros'un zalim aşkının yeterince uzun sürdüğünü, artık bu ateşli gencin evlilik bağıyla birleştirilmesinin zamanı geldiğini duyurur. Eros, gelin olarak en iyilerinden birini seçmiştir. Zeus, bir düğün yapılmasını buyurur. Bir tanrıyla bir ölümlünün birleşmesindeki güçlüğü yenmek için bir tören hazırlatır. Güzel Psykhe'ye bir kap ölümsüzlük sunar ve içmesini söyler. Böylece, ölümsüzlüğü elde etmiştir; üstelik Eros sonsuza

8) **Hermes**, Zeus ve Maia'nın oğludur. Zeus'un habercisidir. Tanrıların en kurnazı sayılır, tanrıların en hızlısıdır. (Yay. n.)

Psykhe ile Cupid'in Düğünü; Raphael

dek ondan ayrılmayacak ve hep kocası olarak kalacaktır.

Gökyüzünde daha önce böyle bir tören hiç görülmemiştir! Zeus töreni yönetir, Hermes hizmet eder, Ganymedes' tanrılara şarap doldurur, Apollon¹⁰ arp çalar, Afrodite bile oğlu ve yeni gelini için mutlulukla dolar.

Bir süre sonra Psykhe, "Arzu" isimli bir kız doğurur.

9) **Ganymedes**, Yunan mitolojisinde, Troya kralı Tros'un oğludur. Olağanüstü güzelliği nedeniyle, şarap sunucusu olarak hizmet etmek üzere Zeus tarafından kaçırılır. Zeus aşık olduğu bu delikanlıya, hiçbir olumlu kadına yapmadığı hır şekilde onu ölümsüz yapar ve ona duyduğu sevgiyi göstermiş olur. (Yay. n.)

10) **Apollon**, mitolojide müziğin, sanatların, güneşin, ateşin ve şiirin tanrısı, kehanet yapan, bilici tanrıdır. Aynı zamanda kahinlik yeteneğini diğer insanlara da transfer edebilir. (Yay. n.)

Psykhe'nin son görevi bir kadının ruhsal gelişimi için en önemli adımı temsil eder. Çok az kişi böyle bir görevi başaracak kadar yeteneklidir ve daha önceki görevler başarılmadan böyle bir yolculuğu göze almak büyük cesaret ister. Böyle bir yolculuğa zamanından önce çıkmak felakete davetiye çıkarmaktır. Eğer verilmişse, bu görevi reddetmek de aynı ölçüde felakettir. Geçmişte böyle bir göreve nadiren sıradan insanlar da kalkıştırlardı. Bu, tinsel dünyanın seçimine kalmış bir şeydi. Günümüzde gittikçe daha çok kadın gelişmenin bu aşamasına erişiyor. Gelişme süreci, farkında olsalar da olmasalar da onlara güç sağlıyor. Önemli olan bu güç ortaya çıkar çıkmaz süreci başlatacak zamanı saptamaktır. Hamileliği görmezden gelemeyeceğiniz gibi, bir kez başladığında da bu süreçten kaçamazsınız.

Öykümüzden ne öğreniyoruz?

Üç yardımcının üçü de doğaya ait bir varlıktı -karınca, antilop, kartal. Kule, insanın yaptığı bir şeydi ve uygarlığın kültürel mirasını simgeliyordu. Bu kültürel miras, eski zamanlarda diğer kadınların dördüncü görevlerini nasıl yaptıkları hakkında yardımcı olmuştur. Avısal Azize Theresa,¹¹ kulenin bir iç kaleyi simgelediğinden söz eder. Teozofinin¹² önderleri, çoğu kadın,

11) **Avısalı Teresa** (28 Mart 1515- 4 Ekim 1582). Hristiyan bir rahibe ve Hristiyanlık'ta azize. (Yay. n.)

12) **Teozofi**, "tanrı" ve "bilgi" sözcükleri birleştirilerek türetilmiştir. Günümüzde teozofi denildiğinde, Batı teozofisi akla gelir. Batı teozofisi bir yandan okült gelenek, diğer yandan Doğu gelenekleri üzerine kurulmuş, ezoterik bilgilerden yararlanan felsefi bir sistemdir. (Yay. n.)

onun içimizde var olduğuna inanırlar. Günümüzün feministleri de bunun hakkında çok şey söylerler. Hristiyanlık tarihindeki azizelerin öyküleri daha geniş bir kaynak oluşturur. Jung psikolojisi, kadınlarla ilgili çeşitli gerçekleri ortaya çıkartmıştır.

Doğuya ya da Batıya ait eski kaynakları anlamak, bugün izlenen yoldan farklı olan yönleri ortaya koymak son derece önemlidir. Sonuç olarak, birçok konuda, kendi iç kulenizde ve kendinize ait olan yolda yalnız başınasınız.

Psykhe, çorak ülkeden geçip ölümler ülkesine, (kim bilir kaç yolculuk en beklenmedik ve istenmeyen yerden başlamıştır) oradan görünmez yola ve iç dünyanın karanlık köşelerine inmelidir. Yolculuk sırasında duraklamamalı, her zamanki kadın yumuşaklığına kapılmamalıdır. Aksi taktirde güç durumunda kalacak ve geri dönemeyecektir. Styks Irmağı'nı aşmak için para ödeyecektir. Eğer, yolculuğunun başında yeterli enerjiyi toplayamazsa, başarması için gerekenlere sahip olamaz. Bu yolculuk, dinlenmesini, yalnız kalmasını ve enerji toplamasını gerektirir. Hades'in kapılarında bekçilik eden korkunç köpeği yenmek zorundadır. İnsan, karşısına çıkan kötülükleri yok sayamaz; onlar için bedel ödemek gerekir -arpa ekmeğinin içinde bal vardır.

Bundan sonra önemli olan yolculuk için gerekli olan enerjiyi boşa harcamamak, Persephone ile başa çıkabilmek ve onu memnun edebilmektir. Gücünü boşa harcaması, yolculuğun da boşa gitmesi demektir. Persephone ölümler ülkesi kraliçesi, tanrıçaların

en esrarlısı, ölümsüz kadın, gizemler kraliçesidir. Kadının bu yönüne saygı gösterilmeli ve gizi çözölmelidir, ancak, özdeşleştirme yapılmamalıdır. Persephone ile kalıp hiçbir ilerleme gösteremeyen kadın örnekleri bulmak hiç zor değildir.

Psykhe, Hades'ten geriye dönüş yolunu hak eder, köpeği atlatıp gemiciye parasını öder ve insan dünyasının ışığına döner.

Psykhe, güzellik iksirini merak eder ama hiçbir şey bulamaz. Bu hiçbir şeye, gizli sır adı verilir ve ad verebileceğimiz herhangi bir nitelikten belki de çok daha geçerlidir. Kadının en derin gizine bir ad konamayabilir ya da bir açıklama getirilemeyebilir. Bu kadın doğasının, özellikle erkekler için, hatta kadınlar için sır olarak kalması gereken özüdür. Gizlerin giz olarak kalması bazı yararların kendi kendine iyileşmesi içindir.

Psykhe, boyun eğmeyip (dramın gelişmesi için gerekli olan düşüş) tanrısal kadın özelliğini kendi yararına kullanmak ister ve bilincini yitirir. Yolculuğun en tehlikeli anı budur ve birçok kişi burada başarısızlığa uğrar. Sırla özdeşleştirme yapmak bilinçdışına geçmektir, bu da gelişmenin sonu demektir. Yolculuğa, buraya kadar güven içinde devam eden çoğu kadın, Persephone'nin gizemli cazibesiyle özdeşleşme tuzağına düşer. Onların gelişmeyi sürdürebilmesi olanaksızdır; hiçbir insani boyutu olmayan bir tür tinsel fosil olarak kalırlar.

Psykhe, bu sınavda başarısızlığa uğrar ama onun başarısızlığı

Eros'u, Psykhe'nin erkek yönünü harekete geçirir ve onu kurtarmaya gelir. Psykhe, aşk okunun batmasıyla uyanır ve ölüm uykusundan kurtulur. Sizi kısmi tinselliğin uzaklığından ve güçlüğünden bir tek sevgi kurtarabilir.

Eros tanrısal görevini yerine getirir, böylece Psykhe, ölümsüzleşerek gökyüzüne kabul edilir. Eros'a kavuşması güç ve tehlikeli olmuştur, ancak, sonuçta ona ölümsüzlüğü getirmiştir. Sonuç olarak, herhangi bir kişisel boyutun ötesinde olan özünüzün ilk örneğini keşfediyorsunuz. Sonra, öykünün başından beri karanlık ve güç koşullarda da olsa vaat edilen ölümsüzlükten payınızı alıyorsunuz. Başlangıçta vaat edilen saf güzelliğin, öykünün sonunda bilinçli tanrıçalışma dönüşmesinde Psykhe'nin çok önemli bir rolü olmuştur.

Çağdaş Psykhe

Mitolojiyi çok uzun zaman öncesindeki uzak bir yerle sınırlamak ve böylece, hem oradaki hem de şimdiki yaşamın akışından soyutlamak çok kolaydır. Tarihimizde, kısa süre öncesine kadar mitlerin ve peri masallarının çocukların dünyasına ait olduğu düşünülürdü. Aydınlanma çağının tutumu yaygınlık kazanmadan önce mitler ve masallar yetişkinler için üzerinde çalışılacak soylu ve saygıdeğer konulardı. Bilinçdışı ve mitolojiye ilişkin derin araştırmalarıyla ünlü Carl G. Jung, Fraser, Campbell ve diğerlerinin çalışmaları sayesinde mitoloji, ruhsal dünyanın incelenmesindeki gerçek yerini kazanmıştır. Mitolojiye yönelik XIX. yüzyıl yaklaşımları hâlâ bazı kişilerce benimsenmekte ve gündemdeki yerini korumaktadır.

Günümüzden Bir Rüya

Günümüzde hâlâ gündemde olan mitolojiye bir göz atıp, kendi gelişimi için çabalayan ve “görevleri” hakkında konuşan Psykhe’yi inceleyelim.

Şimdi anlatacağım rüya çağdaş bir kadına, Amerikan kültürü ve çağımız sahnesinde bilinç evrimini tamamlamaya çalışan gerçek bir Psykhe’ye ait. 30’lu yaşlarda, evli, çocuklu, bir mesleği olan, çağdaş toplum düzeninde sıkışıp kalmış herhangi birini çevreleyen kentsel sorunlara karşı tüm gücüyle savaş veren bir kadın o. Dramına sahne olarak eski zamanları seçen Psykhe gibi, bu kadın da evrim değirmeninde öğütmek için çağdaş dünyayı kullanır. Mit, hiçbir zaman yer ya da dille sınırlanmamıştır.

İşte kadının rüyası:

Kendimi çok güzel, eski, büyük ve hemen hemen boş bir evde buldum. Temizlik yapıyor, birkaç kişiyle birlikte evi düzenliyordum. Benim temizlemem gereken bölüm ikinci kattaydı. Sağ tarafa doğru açılan geniş merdivenleri tırmanıp dosdoğru “odama” yürüdüm. Ama odanın kapısına adım atar atmaz kendimi birdenbire başka bir dünyada buldum. Sanki beni bir başka yere ve zamana götürecek bir kapıdan geçmiş gibiydim. Çok güzel, yüksek bir dağlık bölgedeydim. Her şey bembeyazdı. Hiç üşümediğimi fark etmem birkaç dakikamı aldı, çevremi kuşatan bu beyazlık kar değil, daha başka garip ve gizemli bir maddeydi. Bu şey parlaktı. Beni karşılamak üzere bir adam bekliyordu. Adı X’ti ve belirgin bir Slav aksanıyla konuşuyordu. Benim yaşlarımda ve iriliğimdeydi, hafif bir sakalı vardı. Çok hoş, nazik ama baştan çı-

kartıcı bir adamdı. Bu güzel yeri onunla birlikte keşfetmem için beni davet etti. Onunla gitmeyi çok istiyordum ama bu dünyada dolaşacak olursam alışıık olduğum ev ve dünya gerçeğini kaybedeceğimden korkuyordum. Dönmek zorunda olduğumu hissediyordum. Beni anladı ve eğer geri dönersem beni bekleyeceğini söyledi. Sonra bana geri dönüş yoluna açılan kapıyı gösterip uzaklaştı. Tekrar eve dönmüştüm.

Aşağı kattan sesler geliyordu, birileri içeriye bir şeyler taşıyordu. Merdivenleri hızla inerken B ile (temizlik yapan bir başkası) karşılaştım. Hiçbir şey söylemedi ama kendimi rahatsız hissetmememe neden olan kurnaz bir sırıtışla baktı bana. Neler olduğunu anlamaya çalışırken, beyaz saçları omuzlarına kadar inen bir kadın gözüme çarptı. Yanımdan geçip gözden kayboldu. Birinin ona “Millie” diye seslendiğini ve onun, öteki dünyaya gittiğini söylediğini duydum. Çılgınca arkasından koşup ona neler bildiğini sormak istedim ancak, tüm görebildiğim bir köşeye sarmakta olan kadının karartısıydı. Onu merdivenler ve uzun bir koridor boyunca bir odaya kadar izledim. Odaya girdiğimde bir başka dünyaya geçmiş, gitmişti.

Tekrar aşağı kata inmek üzereydim ama odamın önünden geçerken yine beyaz dünyaya dönmüştüm. X, bir arkadaşım ile birlikte oradaydı ve beni beklediklerini söyledi. Bana uzun, sıcak bir öpücük verdi ve onunla beraber bineceğim aracı gösterdi. Aklım karmakarışıkı. Onunla gitmek istiyordum ama eğer gidersem bir daha geri dönüş olmayacağını kesin olarak biliyordum. Karar vermek için ondan uzaklaştığım bir sonraki an, kendimi yine evimde, odamda buldum.

Aşağı kata indim. Her yer karmakarışıkı.

Eve bir sürü şey taşıyan insanlar vardı; eşyalar, yiyecekler, her şey. Oturma odasında büyük bir kalabalık toplanmıştı. İçer-

ri adım attığımda Budist öğretmenimle karşılaştım. Kahverengi cüppesiyle odanın köşesindeki küçük bir sandalyede sessizce oturuyordu. Birden evin bir öncekine benzer çok sayıda kapıyla doluğu hissine kapıldım. Beraberlerinde getirdikleri eşyalarıyla insanlar eve doluştukça o kapıların kaybolacağını düşündüm. Benim kapım kalabalık tarafından ele geçirilmeden ne yapacağıma ciddi olarak karar vermem gerektiğini düşündüm. İkilemimi öğretmenime açıklamaya çalıştım ama o çok az konuşuyordu. Odada dolaşp, içerideki her şeye dik dik bakmaya başladım. Küçük bir masanın üzerinde duran mavi bir iğnedenlik dikkatimi çekmişti. Öbür dünyaya beraberimde götürmek için bu dünyaya ait tüm ayrıntıları hatırlamaya çalışır gibiydim. Birdenbire odadan dışarı fırlayıp X'i yeniden bulmak amacıyla yukarı kata koştum. Kapıdan atlayıp beyaz dünyaya geçtiğimi hissettim ve hemen sonra da uyandım.

Yeniden uykuya daldım ve o gece aynı ayrıntılarla bu rüyayı iki kere daha gördüm. Rüyadaki olayların sırası, her rüyada evin daha da kalabalıklaşması ve X'in ve öbür dünyanın daha cazip olması dışında aynıydı.

Uzun bir rüya gördüğünüzde bu bir mit gibidir ve tarafsız olarak açıklamaya çalıştığımız büyük mitlerin etkisini ve gücünü taşır. Bir Hindu arkadaşım ona rüyaların gücünü açıkladığımda, *"Ben burada, yaşamım boyunca tanrının yanı başında oturuyordum ve haberim yoktu"* demişti. *"Doğru; tanrılar ve onların mitolojik dili modern aklın anlayabildiğinden çok daha yakındır hepimize."*

Rüyamız, bu sözünü ettiğimiz çağdaş kadın için mitin kendisidir. Bu rüyanın Eros ile Psykhe örneğiyle ne kadar uyduğu ve ne kadar da farklı olduğunu görmek büyüleyicidir. Bizler 2500

yıl önce yaşamış biriyle aynı ruhsal yapıya sahibiz ancak, aynı zamanda o kadar süre içinde evrimin sürmüş olduğu da doğrudur. Çağdaş mitimiz insan yapısının korku uyandırıcı değişmezliğini kanıtlar ama aynı zamanda farklı bir biçimde çağdaş olan belirli bir odağı da işaret eder. Rüyanın her ayrıntısı bu ışık altında incelemeye değerdir. Eros ve Psykhe'nin sorunu tek bir sözcüğe indirgenebilir; aşamalar. Psykhe'nin yolculuklarının, görevlerinin ve çatışmalarının tümü aşamalarla daha iyi anlaşılır. O, yeryüzüyle gökyüzünün, ölümlülükle ölümsüzlüğün, insanlıkla tanrısallığın arasında bir yere hapsedilmiştir. Bu karşıtlıkların sentezi Psykhe'nin zaferidir. Bütün çabaları, geçirdiği birçok aşamanın uzlaştırılması içindir.

Bu aşamaların önemi çağdaş rüyamızda da karşımıza çıkar. Rüyadaki kadının merdivenleri kaç kez inip çıktığına dikkat edin. Ayrıca, bütün rüya, bilinen dünyayla tinsel beyaz dünya arasında gidip gelen olaylar çevresinde geçiyor. İnsan ve insanın içinde yaşadığı ortam tanrısal özelliklerle bir etkileşim içindedir. Psykhe, 2500 yıl önce ve şimdi de bu aşamalar arasında uzlaştırıcı olma çabasındadır. Çocuklarına sorumluluklarını hatırlatan çağdaş bir annenin yüzündeki kararlı bakış, zorunluluklarla dolu modern yaşamla kendi sevgi dünyası arasında kalmış çağdaş Psykhe'ye aittir. Psykhe'nin görevleri yalnızca ayrıntıda değişmiştir.

Bir kadın, günün birinde uyanıp güzellik ve gizemle karşı karşıya kalabilir. Ama böyle bir şey için teşekkür mü etmeli, yoksa tanrılara, ait oldukları yere dönmeleri ve onu günlük sorumluluk-

ları ile baş başa bırakmaları için yalvarmalı mıdır bilemez. Eros, sizi birdenbire parlak dünyasına fırlatıp daha kaç tane dur işaretiyle başa çıkabileceğinizi düşünmeye terk eder. Bu çarpışma mitin ta kendisidir! Bu aşamalardan birinde başarısız olmak, içinizde, derinlerde var olan evrim sürecinin başarısızlığa uğraması demektir.

Çağdaş Psykhe, bu sorumluluklarla çok çabuk yüz yüze gelir; bu, mitin çoğunun, onun için daha önceden tamamlanmış olması anlamına gelir. Olgunluk öncesi soyutlanmanın ve özel olmanın, iki kenarı keskin bir kılıç olan evliliğin, lambanın yanışının, masumluğunu yitirişin tümünü yaşamıştır -bunların hepsi başarılıdır. Rüya görevlerle başlar -iki katlı evindeki düzenleme ve temizlik, düş dünyasının birdenbire yaşamına girmesiyle karşı karşıya kalmak, ruhsal dünyasında gökyüzünü ve yeryüzünü birleştirmek büyük bir önem taşır. Keşke gökyüzü, çocukları büyüyünceye kadar yaşamı biraz düzene girinceye kadar, bekleydi! Ancak, gökyüzü beklemeye niyetli görünmez. Gerçeklerle dolu dünyasından beyaz düş dünyasına itilmiştir -ve eğer, o dünyayı keşfederse günlük zaman-mekân dünyasına geri dönüş yolunu bulamayacağından korkmaktadır. Bu kesin bir tehlikedir ve “bu ya da diğeri” mantığının tuzağına düşmek kolaydır. Dr. Jung, Ortaçağ insanının “bu ya da diğeri” ile yaşamak zorunda olduğunu ama modern insanın “hem bu hem diğeri” ile yaşaması gerektiğini söylemişti. Tam anlamıyla çağdaş olan bir insan, manastıra çekilemez ya da tek başına Himalayalar’a tinselliği aramaya gidemez; ya da kendini yalnızca ailesine, mesleğine ve işine

de adayamaz. Çağdaş bir kişinin başlıca sorumluluğu, tinselliği ve uygulamayı, yaşamın çatısını oluşturan özellikler olarak kabul etmesidir. Rüyamızın sahibi, bunu cesurca yapar ve rüyasında “bu ve diğeri” mantığını mükemmel bir biçimde açığa vurur.

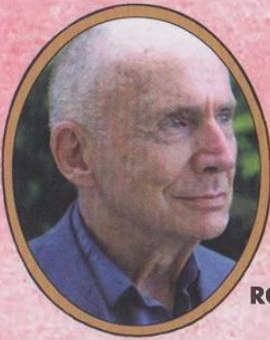
Rüya yarım kalmıştır -henüz yaşamının ortasına erişmediğinden zaten böyle olması gerekir. Rüyasını bile senteze dökebilmesi, yeryüzü ve gökyüzü öğelerini mantıklı bir sonuca vardırabilmesi için yaşadığı süre kadar zaman geçmesi gerekmektedir. Eski mitteki vaade göre adı “Arzu” olan bir kız çocuğu dünyaya gelecektir. İnsan yeterince olgunlaşıp akıllanınca, birçok acıya ve kaygıya neden olan çatışmacı öğeler tamamlayıcı nitelik kazanırlar ve kendi yaşamınız anlamına gelen büyük bir sanat eseri yaratırlar.

Erkekler kadınları ne kadar tanıyorlar? “Bütün kadınlar birbirlerine benzer” cümlesi hepimize tanıdık geliyordur. Peki ama kadın neye benzer sorusunu hiç soruyor muyuz? Kimi zaman idealleştirilen, kutsallık atfedilen kimi zaman değersizleştirilen kadın, aslında kimdir?

Öğretim görevlisi ve Jung analisti Robert A. Johnson, Amor ve Psyche’in antik efsanesini, olgun ve tamamlanmış bir kadına nasıl dönüştüğünü çok kıymetli eseriyle gözler önüne seriyor. Bir yanıla birbirinden kopuk bir yanıla da birbirine kenetlenmiş cinsiyetler üzerine mitolojiden yararlanarak önemli tespitlerde bulunup, kadının eril ve dişil yanlarına yönelik içgörü kazanmanızı sağlıyor.

“Bu kitabı herkese tavsiye ediyorum. Onu hem öğretici, eğitici hem eğlendirici, fikir uyandırıcı ve gizemli hem de şiirsel bulacaksınız.

Okurlar bu kitaptan, hiç kuşkusuz kendileri hakkında çok şey öğrenecekler, -özellikle karşı cinsi düşman görmeye koşullandırılmış olanlar- onu gerçek anlamda aydınlatıcı bulacaklardır.”

Ruth Tiffany Barnhouse, M. D., TH.M,
Harvard Üniversitesi Psikiyatri Asistanı

ROBERT A. JOHNSON

ISBN 978-605-4959-99-0

BARKOD 9786054959990

www.chiviyazilari.com.tr

<http://twitter.com/Chiviyazilari>

<http://www.facebook.com/Chiviyazilari> Yayınevi

İnternette Satış: www.dukkan.chiviyazilari.com.tr

9

786054959990

